NAUJIENOS — PART 2 — Chicago 8, Ill. — Šeštadienis, vasario-February 27, 1960

Naujienų Antroji Dalis

NR. 508 CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS XVI METAI

JUOZAS LIŪDŽIUS

Mokslinė kūryba okupuotoje Lietuvoje

Išeivijoje gyvendami, mes kovojam knygomis, laikraščiais ir gyvu žodžiu prieš Lietuvo okupantą — Sovietų Sąjungą. Sovietinė valdžia, laikydama rusų kariuomenę ir slaptą politinę policiją, duoda įsakymus per okupantų atsiųstus vadovus lietuviam komunistam, kaip turi būti valdoma Lietuva, jos ūkis; kurios prievolės, mokesčiai ir duoklės turi būti atiduotos okupantui. Sovietiniai prižiūrėtojai nurodo, kurie Lietuvos gyventojai, kaip turi būti nubausti, ištremti, kaip turi būti skiepijima rusų kultūra lietuviam. Ir tt. tt.

Didelė ar maža, sėkminga ar ne, toji mūsų kova už tautos laisvę, bet ji yra teisinga; pavergta tauta turi neatimamą, prigimtą teisę atgauti laisvę. Kiekvienas smurtas iššaukia pasipriešinimą. Išeivijoj mūsų ginklas yra — organizuotas, sutelktas žodis.

Istorija nurodo pavyzdžius tironijos visais civilizacijos laikais. Kintant ūkinio ir politinio gyvenimo sąlygom, kinta ir pavergėjų naudojami priespaudos būdai. Sovietiniai okupantai leidžia pavergtom tautom, tam tikruose sovietinio komunizmo rėmuose, vystyti savą literatūrą, meną, mokslą, t. y. kultūrą. Mums išeiviams, nors širdį skauda, malonu žinoti, kad ten tėvynėje yra mažas lietuviškos veiklos kampelis, kur eina darbas išsaugojimo ir net kūrybos mūsų tautinių brangenybių. Mano įsitikinimu, visapusiškos žinios, kas dedasi Lietuvoje, yra naudingos išeiviams tiek politikams, tiek kultūrininkams.

Peržvelgęs Sovietinės Lietuvos Mokslų Akademijos darbų serijos A, knygą 1 (6), išleistą 1959 m., dalinuosi išvardinimu to, kas buvo Lietuvoje dirbama.

Mokslų Akademijos darbas suskirstytas į skyrius arba institutus. Šie — į smulkesnius dalinuis, sektorius.

Lietuvių kalbos ir literatūros institute 1958 m.:

1) Konferencijoje buvo perskaityta 10 pranešimų apie atskirų žanrų literatūros kūrinius ir aptarti socialistiino realizmo ir literatūrinio meistriškumo klausimai. Pranešimų autoriai: K. Korsakas, A. Radzevičius, B. Pranskus, J. Bulota, J. Lankutis, V. Kubilius, Z. Grigoraitis, J. Kačiulis, D. Judelevičius, L. Šepkus.

2) Pašitarimas mokslinės lietuvių kalbos gramatikos rengimo klausimais. Pranešimai: A. Valeckienė — Priesaginių lietuvių kalbos būdvardžių daryba; N. Paliušytė — Sudurtinės veiksmažodžių formos su esamojo laiko veikiamuoju dalyviu.

3) Respublikiniame dialektologų pasitarime apsvarstyti 6 referatai: S. Visockio — Kalbų ir tarmių tyrinėjimas instrumentais; J. Senkaus — Priebalsinio kamieno liekanos kapsų ir zanavykų tarmėse; J. Aleksandravičiaus — Vardažodžių darybos ypatumai; Z. Zenkeviičaus — K. Būgos nespausdinti dialektologiniai darbai; B. Savukyno — Vietovardžių tarmiškų lyčių atstatymas į literatūrinę kalbą; gramatikos (1737 m.) tarmės klausimu.

4) Pasitarimas lietuvių literatūrinių krypčių klausimam apsvarstyti: K. Umbraso pranešimas — Literatūrinių krypčių nušvietimas lietuvių literatūros moksle. Papildomus pranešimus padarė: M. Lukšienė, V. Zaborskaitė, V. Galinis, L. Gineitis.

5) Konferencija Vinco Kudirkos 100-metinėms gimimo paminėti. Pranešimai: J. Žiugžda — V. Kudirkos visuomeninės-politinės mintys; J. Zinkus — V. Kudirkos vertinimo klausimu; J. Lebionka — Kai kurie V. Kudirkos satyrų probleminiai klausimai; J. Gandrimas — Vinco Kudirkos veikla muzikos srity; E. Kuosaitė — V. Kudirkos vertimai į lietuvių kalbą; K. Grigas — V. Kudirkos ryšiai su lietuvių liaudies kūryba.

6) Įvykdytos trys dialektologinės ekspedicijos.

7) Didžiojo "Lietuvių kalbos žodyno" kartoteka 1958 m. papildyta 16,190 kortelėmis su žodžiais iš šnekamos kalbos ir 17,916 — iš raštų bei tautosakos rinkinų. Tautosakos rankraštynas papildytas 9,000 naujų tautosakos užrašymų, iš kurių apie 1,300 yra dainų su meliodijomis.

8) 1958 m. lietuvių kalbos ir literatūros instituto atstovai dalyvavo pasitarimuose Kijeve, Maskvoje, Jerevaneje, Leningrade, Čekoslovakijoj ir tris kartus Rygoje.

8) 1958 m. Institutas išleido: Lietuvių Literatūros Istorijos antrą tomą, Literatūra ir Kalba — trečią tomą, V. Mažiulio pranešimą — Pastabos apie seniausius baltų ir slavų santykius; pradėtas spausdinti Lietuvių Kalbos Žodyno penktas tomas. Įsteigta: Toponimikos grupė, Žodynų grupė, Tautosakos sisteminimo grupė.

(Tęsinys 3-me psl.)

Adomas P. Jasas

KAIMO BOHEMA

Mes buvome vienuolika,
o žemė — tik viena,
kai virkdėme armoniką
pavasario daina.

Pro girių vėjo gaudesį,
pro jaujų peludes
širdis į žemę galudėsi,
o akys — į žvaigždes.

Dabar, kai skausmas keliasi,
mes grįžtame tenai,
kur tėviškės kalneliuose
vis rausta putinai . . .

Mes buvome vienuolika,
o žemė — tik viena,
kai virkdėme armoniką
pavasario daina.

Dienų Skeveldros

1.

J. Gliauda, Los Angeles, Calif., laimėjo "Draugo" romano premiją. Sekant liaudies nuoširdžiu atlaidumu, galima tarti: Dieve, duok jam dangų, t. y. dangiškąją ramybę ir sugebėjimą apsiprasti (ir jaustis lyg namie) mūsų dailiojoje kūryboje! Bet įsiskaičius į jo premijos įteikimo iškilmėse pasakytąjį žodį, visas krikščioniškasis atlaidumo jausmas sutirpsta lyg sniego gniužulas; maža to, apima... nuostaba, kaip svečias sugeba "jaustis, kaip pas save namuos", ir dar

— ... apibarti šeimininkus!

Įsiskaitykime į šią J. Gliaudos kalbos pastraipą:

... raštijos už tėvynės sienų etape mūsų rašytojai išgyvena dar niekad jų neišgyventą įtampą. *Jie neišgyveno to palaimintose laisvo Lietuvos idilijose.* Tie kūrybiniai konfliktai, kurie apsireiškė ten, buvo tik embrionai, palyginant juos su atsirandančiais čia, ir išplintančiais lyg Aladino lempos milžinas. Rašytojas išeivis, žinąs dabar daugelį plačių kalbų, siekiąs pažinti literatūros milžinus, panašus į keleivį, išėjusį iš savo tykios sodybos ir išvydusį gigantiškų horizontų vos besaistomą reginį. Miriadai jam anksčiau nežinomų įspūdžių, tonų, pavidalų, spalvų, atsiskleidžia prieš jį, užburia ir įtraukia į savo šėlstantį sūkurį. Ir mažytės tautos išeivis — tremtinys rašytojas sutampa su pasaulinių literatūrų niuansais, įsičiulpia į jų mastysenas, su jų apraiškomis, su jų formomis, artėdamas į kosmopolitą; jis būdamas rašytojas lietuvis, teikiąs vertybes lietuvių literatūrai, turtina ją ir iškelia ją iki tų pavyzdžų, kuriuos sukuria pasaulinė literatūra.

ir tt. ir tt. Ačiū, Gerb. romano laureate, dabar jau žinosime, kad niekis "laisvos Lietuvos idilijose" ir "be kūrybinių konfliktų" kūrę kažkokie B. Sruoga, V. Putinas, V. Krėvė, Vydūnas, Aistis, Binkis ir kti tokie, kaip anie. Literatūra, anot J. Gliaudos, prasideda nuo... J. Gliaudos (užsieny atsidūrusio).

Tikrai, čia be Antano Gustaičio (humoro) nieko *nerasbieriošl!*

2.

Keistas sutapimas: tą pačią dieną randu kitą premiją gavusio rašytojo žodį. Tai Mariaus Katiliškio, kai gavo V. Krėvės premiją už "Išėjusiems negrįžti". Ir keistas tas Marius (nelyginant Baltijos marios, kai palei Nidą plotyje saulėleidis ir šiurpi vėtra rudeninė!). Tik paskaitykime, tik pamąstykime, ką ans Montrealyje, P. Q., Kanadoj, kalbėjo:

Savoji žemė kaip buvo taip ir pasiliks ta pati. Sunki, nepažeidžiama, nors viską mes panaudotume savam niekingumui pareikšti. Viskas prieš ją nublunksta, o mes tik plėšomės be reikalo. Bet gal tai būtina, kad įrodžius savo teisę joje gyventi, savo protestu įrodžius savo prigulmingumą žemei?

Ir niekai todėl, kokius didelius žemynus ir nuostabias naujas šalis atrado ir užkariavo jūreiviai ir konkvistadorai. Kad jie pasakytų, kaip atgauti tai, kas jau daug tūkstančių metų buvo mano! Niekas to nežino, ir niekas to nepasakys. Nedaugeliui parūpo kokioje žemė-

(Tęsinys 2-me pusl.)

(Atkelta iš 1-mo pusl.)

je išaugo beržas, ir kokie paukščiai susikrovė gūžtas vėjuje ir jo lapų rasa drėkina mano tėvų kapus.

Ne, geriau aš nebūčiau pažinęs pasaulio, jei pažinimą reikėjo šitaip atpirkti. Aš būčiau bevelijęs tūnoti po savo eglėmis ir beržais ir nuovargio pamuštus sąnarius atgauti šaltoje tėviškės verdenėje.

Visur ir visais laikais žemė paėmė už savę aukščiausias kainas. Žemė, kaip kempinė, pasmerkta krauju. Ji verta kraujo! Ir aukščiausia jos kaina — nebesugrįžimas jon! Nes tavo kaulai bus palaidoti kitur.

Kur tave palaidos gerieji žmonės, kai tu praradai savo žemę ir savo tėvų kapus?

3.

Ak, daug kas mūs literatūros arimuos keista... Pernai, LRDraugijos premiją besvarstant, M. Katiliškio "Išėjusiems negrįžti" neįėjo į ... *svarstytinuosius* kūrinius. Taip bent reikia teigti, atsiminus jury komisijos (ar: apie jury komisiją) pranešimus. Šįmet gavo V. Krėvės premiją. Bet kodėl "Aidai" (Nr. 1, 1960) specialiai pabrėžia: "Premija paskirta balsų dauguma. *Du jos* (komisijos) *nariai pasisakė už Alfonso Nykos Niliūno eilių rinkinį "Balandžio vigilija"*.

Ar todėl, kad A. Nyka Niliūnas yra "Aidų" redakcijos narys?! Jei informacija, tai reikėjo pridurti (kaip jury komisijos pranešime ir buvo padaryta), kad svarstomųjų tarpe buvo ir A. Škėmos "Baltoji drobulė". Itin įdomus literatūrinių žinių redagavimo būdas!

Antra grįžus, visur "balsų dauguma" lėmia. Ana, ir "Drauge" (žr. II dalis, 1960.2. 6.) skaitome A. Vaičiulaičio žodžius:

"Posėdyje galutiniam "susigrūminimui" atliko 3 romanai, kurie komisijos nariams atrodė geriausi iš visų. Dar aptarus kiekvieną iš jų atskirai, buvo prieita prie balsavimo — kas iš tų trijų laimės premiją".

Bet neužbėkime įvykiams už akių: — "Aidų" Nr. 2 paskelbs, kad "du (o gal ir 3) jos ("Draugo" romano komisijos) nariai pasisakė už..." Paskaitysime, pamatysime!

4.

Dar dėl premijų. Pasikalbėjime su A. Vaičiulaičiu skaitome:

...— *Ar nemanytumėte, kad ateityje reikėtų pakeisti "Draugo" konkurso sąlygas, kad būtų premijuojamas geriausias dienraščio atkarpai tinkąs dalykas, ar tai būtų romanas, ar novelių rinkinys, ar atsiminimų knyga?*

— Visiems komisijos nariams atrodė, kad "Draugo" konkurso sąlygas reikėtų pakeisti ta prasme, kaip jūs minite, ar dar net plačiau. Man (griežtai viešai ir — privačiai) įdomu, kada Liet. Rašytojų Draugija pakeis nuostatą, kuriuo remiantis (ar bent norima remtis) susiaurinamų *svarstytinųjų* kūrinių žiedas. Juk *pakeista* ir vėl atkeista premijavimo tvarka, ir daug kas kita. O išjungimas, pvz. V. Krėvės "Dangaus ir žemės sūnų" ir, be kitų, "Išėjusiems negrįžti", amžinai liks kaip.... "nepartinė paslaptis".

J. Cicėnas

NUOTRAUKOS KOMPOZICIJA

Kompozicija (lot. compositio) atskirų dalių sudėstymas į darnią visumą. Kompozicijos sąvoka paprastai taikoma darbams, kurie suformuluoti plokštumoje, pvz. tapybai, piešiniui, grafikai, reljefui, taip pat fasado plokštumai. Daug kompozicijos problemų iškyla su erdvės vaizdavimu plokštumoje, arba perspektyva. Fotografijoje kompozicija reiškia patrauklų sutvarkymą objektų, masės, linijų, ir kontrastų arba spalvų harmoningon visumon.

Beveik kiekvienas mėgsta ir vertina gerą nuotrauką, bet daugumas žmonių nežino kodėl tikroji nuotrauka juos patraukia, kas nuotrauką gera nuotrauka padaro.

Gera nuotrauka galima per praktiką, platesnį apsišvietimą, fotokameros ir jos technikos geresnį pažinimą. Žinios geros kompozicijos, tokios kaip erdvės perspektyva, dinamiškoji simetrija, spalvų harmonija, ritmika ir tt., įsigyjama tiktai studijuojant taisykles ir dėsnius. Kaikas nemėgsta idėjų ir taisyklių, tačiau išmintingai panaudotos taisyklės yra geriausi įrankiai gerai nuotraukai padaryti.

Vengti nuobodžios nuotraukos

Kada žmonių grupė stovi veidais į fotokamerą, tai nuotrauką gausime monotoniška, sustingusią ir klaidingai paimtu jų tikruoju asmeniškumu.

Jie visi turi sustoti taip, kad tas stovėjimas atrodytų lyg atsitiktinis, tačiau visiems žiūrint į tą patį objektą, sakysime knygą, laikant vienam iš grupės. Galima dar ir kitaip sukombinuoti, pvz. vienas stovi, antras sėdi ant suolo ir t. pan. Šitai teikia ne tik malonų efektą, bet taip pat duoda įvairumo formai ir aukščiui. Daugelį gerų šio tipo nuotraukos pavyzdžių galima rasti laikraščiuose.

Dėmesio centras

Dėmesio centru (center of interest) suprantame tai, kas nuotraukoje pirmauja, ką fotografas nori mums parodyti, kas sudaro nuotraukos vedamąją mintį, pačią esmę. Yra taisyklė, kad pagrindiniai objektai negali būti patalpinti nuotraukos rėmo (of the frame) centre arba nuotrauka padalinta į dvi lygias dalis. Apeinant šitą taisyklę, vietoje perspektyvos, gausime statišką, nemalonų efektą.

Horizontalinė linija neturi būti pačiame nuotraukos centre. Jos vieta paprastai ⅓ nuo viršaus ar apačios, priklausomai nuo to, kur daugiau yra įdomumo.

Norint surasti tikrąją vietą dėmesio centrui, tai rėmas (frame) reikia dalinti į tris lygias dalis — vertikaliai ir horizontaliai — o linijų susikirtimo taškai nužymės taip vadinama "Dinamiškąją simetriją", graikų matematiškai išvestą jau 5 amžiuje. Šitas proporcijų mokslas ir šiandien tebeskaitomas geriausiu standartu.

Pagrindinės nuotraukos linijos turi vesti akį dėmesio centran. Tai galima atsiekti sumaniai panaudojant kelius, upelius, medžių šešėlius ir t. pan.

Keliai ir upeliai turi bėgti į nuotrauką, o ne iš nuotraukos. Artėdami prie dėmesio centro jie turi išnykti, pasimesti. Ir kaip taisyklė, jie turi kilti iš nuotraukos rėmo kairiosios apačios.

Nuotrauka su medžiais

Labai jau pamėgta ir plačiai praktikuojama kompozicija, tai nuotrauka su medžiu, medžiais, ar medžių grupe. Medžiai nuotraukai teikia įdomumo ir pridengia tuščią dangų. Kaip taisyklė, nuotraukoje nepageidaujama daug tuščios vietos. Tuštumos, neįdomaus dangaus, reikia vengti. Tačiau daugumas foto mėgėjų šią klaidą "nuoširdžiai" kartoja.

Kada vienas ar grupė medžių naudojama, tai naudoti kairėje nuotraukos pusėje, jeigu yra pasirinkimas. Daugumas nuotraukų labai patrauklios, kada kairioji pusė yra aukštesnė.

Jeigu objektas reikalingas medžio, bet jo nėra, tai naudoti dalį namo ar kitą kurią masyvią struktūrą. Akis yra pratusi prie šios formos ir mėgsta ją. Būdami kino teatre atydžiai sekite, kaip puikiai apipavidalinamos įvairios scenos.

Kada nuotraukos viršus užpildomas medžiais, daboti, kad medžiai, jų šakos, neliktų be bazės, nekabotų kaip iš dangaus...

Žmogaus vieta vaizdelyje

Asmeniui gamtos vaizdelyje (scenic picture) tenka maždaug ¼ nuotraukos rėmo aukščio, ir jis turi žiūrėti į dėmesio centrą, o ne į fotokamerą. Jeigu asmenuii skiriama daugiau kaip ¼ rėmo aukščio, tai toks vaizdelis artėja prie pusiau portreto, su padalintu dėmesio centru.

Asmuo vaizdelyje labai svarbu: nuotraukai teikia patrauklumo, gyvybės ir svorio. Pasidarykite taisyklę, kad kiekviename gamtos vaizdelyje būtų vienas ar daugiau asmenų.

Spalvotoji nuotrauka

Kas įdomaujasi spalvota fotografija, tam bus pravartu žinoti bent šitą taisykle: stenkitės priešakyje (foreground) turėti raudoną ar geltoną spalvą, su mėlynu araba žaliu fonu (background). Tai padės išgauti pageidaujamą trijų dimensijų efektą nuotraukoje. Gamtos vaizdelyje šį efektą lengva gauti panaudojant asmenį, dėvintį raudoną ar geltoną skrybėlę, suknelę, arba megstuką.

Norint panaikinti dominuojančias spalvas nuotraukoje, kaip raudona daržinė, žalia žolė ir lapija, reikia jas imti 50:50 proporcija. Tačiau daug malonesnė proporcija yra 80:20 arba 90:10. Tai galima atsiekti pagal fotokameros kampą arba judant pirmyn ir atgal.

Nuotrauka ir honoraras

Fotografijos menas nėra toks lengvas ir paprastas, kaip kartais iš šalies žiūrint atrodo. Padaryti gerą nuotrauką lygiai taip pat sunku, kaip ir nutapyti vertingą paveikslą. Žurnalas "Life" už spalvotą viršelio nuotrauką moka 600 dol. Tai honoraras, kuris vargu ar kada teks "lietuviui tremtiniui", nepaisant, kad atsikloniodami su "senu krajum", beveik kiekvienas įsinarpliojom iki ausų į fotokamerų dirželius. Kaip galima spėti iš "Lietuvių Dienų", tai daugumas to "lietuviškojo life" fotografų dar tebefotografuoja kaip ir jų tėvų tėvai...

Rašydamas šį straipsnį, kuris gal ne vienam foto mėgėjui padės išvengti kai kurių klaidų, plačiai naudojausi Ray E. Koken "Better Picture through Good Composition".

Julius Sula

SIUNTINIAI Į LIETUVĄ

Pasiųskite Dovanų Velykoms

Geriausiam patarnavimui pasirinkite seniausią bendrovę Chicagoje, kuri jau nuo 1947 metų pati turi pasirašiusi sutartį su Inturistu Maskvoje.

NEMOKAMA VIETA AUTOMOBILIUI PASTATYTI

Prašykite naujo katalogo.

Didžiausias pasirinkimas geros rūšies prekių.

TELEFONUOKITE:

Phone: WA 2-9354

CENTRAL PARCEL SERVICE, INC.

220 S. State St. Chicago 4, Ill.

(Tęsinys iš 1-mo pusl.)

9) Instituto bendradarbiams už disertacijas suteikti filologijos kandidatų laipsniai: V. Vaitkevičiūtei — Lietuvių literatūrinės kalbos priebalsiai; A. Valeckienei — Įvardžiuotinių būdvardžių vartojimas; A. Sabaliauskui — Baltų kalbų žemės ūkio augalų pavadinimų kilmė; K. Grigui — Simonas Daukantas — lietuvių tautosakos rinkėjas ir leidėjas; J. Paulauskui — Veiksmažodžių priešdėlių funkcijos lietuvių literatūrinėje kalboje; V. Ambrasui — Absoliutinis naudininkas 16-17 šimt. lietuvių kalbos paminkluose.

1958 m. Istorijos Institute

1) Užbaigti 3 mokslinio tyrimo darbai. Nagrinėtos 5 problemos, vystyta 14 planinių temų. J. Jurginis parašė monografiją — Lietuvos Valstiečių Įbaudžiavinimas. Paruoštas spaudai dokumentų rinkinys — Lietuvos TRS istorijos šaltiniai, IV tomas, užbaigtas ruošti spaudai dokumentų rinkinys (106 dok.) apie feodalinius--baudžiavinius santykius lietuviškuose Prūsijos žemėse 16-19 šimt.

Institutas išleido knygas: 1) Lietuvos TSR Istorija, trumpas kursas ir 2) Iš lietuvių kultūros istorijos, pirmas tomas, kuriame daugumoje paskelbti 1954-1956 m. archeologinių ir etnografinių ekspedicijų medžiaga pagrįsti apibendrinamieji straipsniai.

2) Archeologinė žvalgomoji ekspedicija dirbo Daukšto, Ignalinos, Švenčionių, Švenčionėlių ir Zarasų rajonuose ir surinko duomenis apie 26 piliakalnius, 42 pilkapius, 14 senkapių, apie vieną akmens amžiaus stovyklą.

Buvo tęsiami Aukštadvario (Jezno raj.) pilkalnio ir gyvenvietės archeologiniai tyrinėjimai. Tyrinėta Vilniuje šiaurinė Gedimino kalno papėdės dalis, Onos-Barboros bažnyčios (14-16 šimt.) griuvėsiai. Trakų mieste buvo vykdyta atsitiktino pobūdžio archeologiniai tyrinėjimai.

Krištonių km. Lazdijų raj., buvo tiriamas 5 šimtm. jotvingių kario kapas. Reketėje, Salantų raj., kasinėtas 5-7 šimt. senkapis, kur rasta Romos monetų. Juodonyse, Rokiškio raj., kasinėta gyvenvietė prie piliakalnio, surasta įdomių dirbinių ir visiškai nauja keramikos rūšis. Galalių km., Utenos raj., Luknos ežero pakrantėje, rasta keramikos iš 1-5 šimtm.

Palangoje ties Daukanto gtv. valant Ronžos upelį, rasti: raginis kirvis, akmenimis įtveriamasis kirvis, kaulinis durklas, kaulinis strėlės smaigalis, ir kt. Tai buvusios neolitinės stovyklos vieta.

3) Etnografinė ekspedicija dirbo Vievio, Kaišiadorių, Jiezno, Kuršėnų, Mažeikių, Telšių rajonuose, rinko medžiagą šiomis temomis: a) liaudies amatai ir verslai, b) liaudies architektūra, kaimai ir sodybos, c) linų ir vilnos apdirbimas, audiniai, tradiciniai drabužiai, d) liaudies papročiai ir apeigos. Buvo padaryta vertingų objektų aprašų, nuotraukų, brėžinių ir piešinių. Instituto istorijos-etnografijos muziejui perdavė 35 eksponatus. Jų tarpe — spalvotas medžio raižinys — Šv. Jurgio, Lietuvos patrono, paveikslas iš 1710 m. rastas Duobiškių kaimo koplytėlėje, Akmenės rajone. Plačiau susidomėta liaudies amatų tyrinėjimu.

Instituto etnografų kolektyvas rašo knygą — Lietuvių etnografijos bruožai.

4) Instituto atstovai 1958 m. lankėsi įvairiose konferencijose kitose Sovietų Sąjungos respublikose, ir skaitė pranešimus.

Ekonomikos Institute

Nariai ir bendradarbiai rūpinosi kolchozų darbo mechanizavimu, kiaulienos savikainos mažinimu, darbo našumo kėlimu, vidinės ūkiskaitos įdiegimu, net — konditerijos pramonės įmonių rentabilumo pakėlimu.

Visuomeninių mokslų skyriuje

buvo studijuojamas K. Markso mokslas ir daromi pranešimai. Taip pat ir Komunistų partijos tiek bendroji, tiek lietuviškoji istorija.

Centrinė Lietuvos biblioteka

1958 m. biblioteka papildė savo fondus 35,567 vienetais knygų, žurnalų ir laikraščių komplektų. Knygų mainai buvo vykdomi ir su 192 užsienio mokslo įstaigom. Iš jų buvo gauta 5,723 tomai. Užsieninės literatūros naudojimas padidėjo 14%.

Biblioteka išleido: a) Mokslų Akademijos rankraštinių darbų ir disertacijų bibliografiją 1946-1956 m.; b) Revoliucinis judėjimas Lietuvoje ir Baltarusijoj 1905-1907 m. (rankraščių aprašas); c) Medicinos daktarų disertacijos Vilniaus universitete 1793-1942 m.; d) Parengė V. Abromavičiaus monografiją "Valerijonas Vrublevskis".

Biblioteka paruošė šiuos leidinius: a) Mokslų Akademijos ir jos bendradarbių knygų ir straipsnių 1956-1957 m. bibliografiją, b) Mokslų Akademijos ir jos bendradarbių straipsnių 1954-1954 m. bibliografiją.

Biblioteka surengė 16 knygų parodų, ir 50 naujai gaunamų knygų ir žurnalų ekspozicijų, eksponuodama jose apie 19,000 knygų ir 8,000 užsieninių žurnalų numerių. Ji leido biuletenius apie gaunamą užsieninę literatūrą (viso 12 biuletenių bendru 1,705 tiražu).

Čionai paduotos žinios iš Sovietinio šaltinio nukelia mūsų kultūrininkų mintis į Vilnių, į Kauną, į plačią Lietuvą. Paviršutinis išvardinimas darbų liudija, kad okupuotoje Lietuvoje pasireiškia daug jaunų mokslo darbininkų, kurie, senųjų vadovaujami, atsidėję dirba, kiek okupacijos sąlygos leidžia, tautos bei savo krašto istorijos ir kultūros mokslui. Jie didina Nepriklausomybės laikais pradėtus krauti pažinimo vaisius. Šiandien atrodo, kad anam, Lietuvos Laisvės laikotarpyje, turėjo būti kur kas daugiau pasiekta lituanistinių mokslų srityje.

NAUJŲ MADŲ

Kampinės sofos ir kitokie baldai.

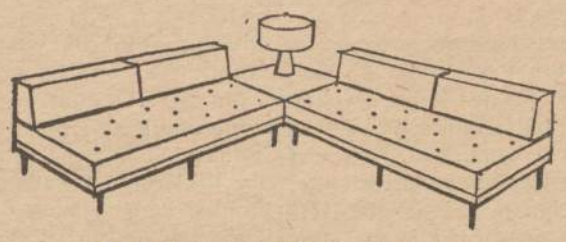

F. A. RAUDONIS ir N. BERTULIS, Sav.

ROOSEVELT FURNITURE CO

2310 W. Roosevelt Road Tel.: SEeley 3-4711

Atdara pirmad. ir ketv. 9—9 val., kitomis dienomis 9—6, sekm. 11—5.

Sovietų ambasada Washingtone praneša, kad šiais metais ribotam žmonių skaičiui bus leista aplankyti Lietuvą. Atsakomingi pareigūnai tvirtina, kad kelionėms vizos bus duodamos, nekreipiant jokio dėmesio į tikybinius ar politinius keleivio įsitikinimus.

Kas norėtų aplankyti savo gimines Lietuvoje, turi susižinoti su šia kelionių įstaiga:

WIDE WORLD TOURS

Evergreen Plaza 95th & Western Avenue
Telef. GA 2-0640

Sutvarkome visus kelionių reikalus į bet kurią pasaulio vietą be jokio pridedamo mokesčio.

Chicago Savings & Loan Association

Pasidėkite taupomus pinigus į bendrovę, kuri per 35 metus saugiai ir pelningai tarnauja lietuviams. Bendrovę, kuri nuo pat įsikūrimo, 1924 metų, visada išmokėjo taupytojams pilną indėlių sumą su augštu dividendu. Chicago Savings bendrovės 35 metų rekordas — iš indėlių saugumo ir našumo atžvilgiu yra aiškus įrodymas, jog bendrovės reikalai visada buvo ir yra rūpestingai ir tvarkingai vedami, vedami taip, kad per 35 metus mūsų tapytojai visada galėjo gauti nemažiau kaip 3% ir daugiau dividendų, kada per daug, daug metų didžiuma įstaigų mokėjo tiktai 2% ir 2½% nuošimčius. Taigi kaip matote negalite rasti saugesnės, patogesnės ir pelningesnės įstaigos pasidėti taupinius, nors nekurie skelbiasi esą tvirčiausi ir saugiausi.

Tėvų atydai — Atidarykite sąskaitą mūsų specialiame College-Bonus taupymo skyriuje savo vaikučiams. Atidarykite jiems duris į aukštesnį mokslą, pelningesnę ir laimingesnę ateitį. Šis skyrius moka ekstra augštus dividendus. Metinės laimėjimų dovanos, metinės varduvių dovanėlės ir kiti to skyriaus taupymo vaikams ir jaunuoliams siurpryzai. Dėl pilnesnių informacijų matykite mus. Turtas $37,000,000.00.

CHICAGO SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

6245 SO. WESTERN AVE. CHICAGO, ILLINOIS
Tel.: GRovehill 6-7575

Atdara: Pirmadienį nuo 12 iki 8, antradienį nuo 9 iki 4, ketvirtadienį ir penktadienį nuo 9 iki 8. Trečiadienį uždaryta visą dieną, o šeštadienį nuo 9 iki 12:30 val. po pietų.

Dr. Pranas Ancevičius

ISTORIJA BE PAGRAŽINIMŲ

I. Varšuva karo ugny ir Lietuva

(Tęsinys)

Buvo tiktai dingęs dr. Šaulio optimizmas, reikštas pirmomis karo dienomis. Bet jo tikėjimas neišvengiamu ir galutinu Vokietijos pralaimėjimu liko nepalaužtas.

— Hitleris gali sutriuškinti Lenkiją, gali sunaikinti dar eilę kitų valstybių, bet jis niekuomet nepajėgs primesti vokiečių valios anglosaksų pasauliui ir Prancūzijai, — samprotavo dr. Šaulys. — Anksčiau ar vėliau Tretysis Reichas bus sunaikintas, kaip kad buvo sunaikintas Antrasis Reichas. Anglijai reikia tiktai laiko sutelkti savo imperijos jėgas. Anglijos ir Prancūzijos laikysenas lenkų-vokiečių karo atžvilgiu rodo, kad tos abi valstybės buvo visiškai nepasiruošusios karui. Žinoma, sutriuškinęs Lenkiją, Hitleris mėgins ieškoti susipratimo su Anglija ir Prancūzija, bet jis jo negaus. Anglai su prancūzais pasimokė iš Muencheno ir jo nepakartos. Paskelbtojo Vokietijai karo jos neatšauks ir vokiečiams teks patirti jų galybę ant savo kailio. Kai dėl sovietų Rusijos, tai aš esu įsitikinęs, kad jeigu jie iki šiol neįsivėlė į karą prieš Lenkiją, kai Hitleris ją baigia triuškinti, — tai matyti jie yra nusprendę likti nuošaliai nuo lenkų-vokiečių karo ir, turbūt, jau veda slaptas derybas su Anglija ir Prancūzija tikslu atgaivinti anglų-prancūzų-rusų koaliciją prieš Hitlerį. Nes Vokietija yra vienodai pavojinga visoms trims valstybėms. Man atrodo, kad tolimesnėj karo eigoje greičiausiai pasikartos valstybių susigrupavimai iš pirmojo pasaulinio karo. Ir todėl Lietuva pasielgė labai protingai paskelbdama neutralumą lenkų-vokiečių karo atžvilgiu. Tai bus paimta galvon pertvarkant pokarinį pasaulį.

Tokie buvo dr. Šaulio samprotavimai rugsėjo 16 d. Kiek anksčiau dr. Šaulys, tarp kitko, buvo grąžinęs man Lietuvos pilietybę, pavesdamas atstovybės tarnautojui Vytautui Alseikai išrašyti man naują užsienio pasą, vietoje dr. Vytauto Gylio atimto 1928 metų pradžioje Rygoje.

Nors tos malonės ir neprašiau dr. Šaulio, bet jis buvo nuomonės, kad užėmus vokiečiams Varšuvą man būsią geriau su Lietuvos pilietybe, negu su Nanseno pasu. Pastebėjus man, kad darydamas tokią malonę jis pažeidžia tautininkų vyriausybės įstatymą, atėmusį politiniams emigrantams Lietuvos pilietybę, dr. Šaulys mostelėjo ranka ir tarė:

— Nelegalios vyriausybės yra nelegalūs ir visi įstatymai. Be to, juk aš esu Nepriklausomybės Deklaracijos signataras ir, manau, galiu turėti savo nuomonę tais ar kitais Lietuvos tvarkymo reikalais. O mano nuomonė kaip tik yra esminiai skirtinga nuo tautininkų primestos lietuvių tautai politikos. Po šiai dienai esu giliausiai įsitikinęs, kad gruodžio perversmas buvo politiškai nesubrendusių ir neatsakomingų gaivalų darbas pažeidęs demokratiškas lietuvių tautos tradicijas ir įstūmęs mūsų tautą į didžiausią nelaimę. Už tą neprotingą ir smerktiną avantiūrą mes mokame priaugančios kartos demoralizacija, valstybinio aparato korupcija, kariuomenės išsipolitikavimu ir tam panašiais neigiamais reiškiniais mūsų jaunos valstybės gyvenime. Dargi protingesni ir atsakomingesni tautininkai, kurių, deja, labai maža, pripažįsta, kad gruodžio pučas įpilietino Lietuvoje gangsterizmo ir banditizmo metodus, išstūmusius elementariškiausius moralės nuostatus iš politinio Lietuvos gyvenimo. Smetonos klika apšaukė Voldemarą avantiūristu ir išdaviku. Voldemaras apibūdino Smetonos režimą kaip Smerdiakovų, kyšininkų ir tam panašių padugnių diktatūra. Voldemaro šalininkai badė su peiliais Smetonos ramstį Rusteiką tarytumei būtų mėsinėję kokį nors meitėlį. Ir tai darė ne kas kitas, bet mūsų kariuomenės jauni karininkai. Tautininkai, pradėję nuo komunistų šaudymo, užbaigė Suvalkijos ūkininkų egzekucijomis. Tiesiog baisu ir pagalvoti. Mes, senesnės kartos veikėjai, ne už tokią Lietuvą kovojom. Aš bijau ir galvoti, kaip mes atrodysim, jei karo audros užklups mumis. Na bet nieko nepadarysi. Tai jau nesugrąžinama istorija.

Dr. Šaulys piešė liūdnesnį Lietuvos vaizdą, negu kad mes emigrantai mūsų spaudoje.

Stalinio puolimas

Sovietų Sąjungos užpuolimas ant Lenkijos rugsėjo 17 d. buvo didžiausias smūgis karo niokojamai Varšuvai. Tuo skaudesnis, kad jis buvo nelauktas ir visų buvo susiprasta su mintimi, kad jeigu Sovietų Sąjunga taip ilgai laikėsi nuošaliai, tai jinai laikysis savotiškoj izoliacijoj ir toliau bei nepažeis sovietų-lenkų nepuolimo sutarties.

Bet štai dabar Molotovas pareiškė savo radijo kalboje, kad sovietų kariuomenė, peržengusi Lenkijos sieną, siekdama apsaugoti nuo karo žiaurumų "savo kraujo brolius ukrainiečius ir baltgudžius". Atseit, Stalinas turėjo kokį tai slaptą susitarimą su Hitleriu ir savo puolimui laukė tiktai patogaus momento. Lenkijos pasidalinimas buvo nuspręstas besilankant von Ribbentropui Maskvoje vokiečių agresijos išvakarėse ir dabar jis buvo vykdomas.

Kai ta šiurpi žinia pasiekė platesnius kovojančios Varšuvos sluogsnius, tai vieno darbo žmonių bataliono reakcija buvo visiškas sudaužymas sovietų ambasados rūmų lenkų sostinėj. Sovietų ambasadorius Saronovas buvo apleidęs Varšuvą kartu su Lenkijos vyriausybe, kurios likimas nebuvo žinomas varšuviečiams. Atrodo, kad tuo niekas ir nesirūpino. Varšuva karo ugnyje išsikristalizavo į savistovų veiksnį, ėjusį nuosavu kryžiaus keliu.

Spontaniška masių reakcija dėl Maskvos smeigimo peilio į nugarą Hitlerio naikinamai Lenkijai buvo tik jausminis desperacijos mostas. Dr. Lipinskis, kuris buvo kovojančios Varšuvos nuomonės reiškėjas per Varšuvos radijo stotį, Maskvos užpuolimą aiškino kaip istorikas. Jis priminė anksčiau buvusius Lenkijos padalinimus, pareikšdamas, kad abiejų Lenkiją užpuolusių tariamai antagonistinės ideologijos visiškai nepakeitė juodviejų senos imperialistinės politikos. Skirtingu istorišku keliu žygiuojanti Lenkija esanti vienodai nepakenčiama abiem moderniškoms diktatūroms lygiai taip, kaip ji buvo nepakenčiama tų kraštų absoliutinėms monarchijoms. Bet kaip Maskva su Berlynu nesidalintų Lenkiją, jiems vistiek nepavyksią išnaikinti laisvės ir nepriklausomybės troškimų lenkų tautoje. Anksčiau ar vėliau grobuoniškos diktatūros subyrės ir ant jų griuvėsių prisikels naujam gyvenimui laisva ir nepriklausoma Lenkija.

Tokiomis ir panašiomis kalbomis dr. Lipinskis guodė varšuviečius ir vardan lenkų tautos šviesesnės ateities ragino juos laikytis iki paskutinio kraujo lašo.

Spėjimai apie Hitlerio-Stalino sąmokslą

Kai rugsėjo 18 d. susitikau su dr. Lipinskiu ilgesniam pokalbiui, tai jo pirmutiniai žodžiai buvo:

— Klydau prileisdamas, kad Sovietų Sąjunga liks nuošaliai nuo vokiečių-lenkų karo. Dabar jau aišku, kad esama kokio tai slapto sąmokslo tarp Hitlerio ir Stalino ir kad tas sąmikslas greičiausiai liečia ne tik Lenkiją. Manau, kad jisai liečia visas valstybes, esančias tarp Vokietijos ir Rusijos, o gal net turi platesnių užsimojimų dėl pasaulio ateities. Tai tik rodo, kad bent kokios revoliucijos, komunistinės ar nacionalsocialistinės, teturėjo mažai įtakos mūsų didžiųjų kaimynų tarptautinei politikai. Ji buvo ir liko imperialistinė, siekianti pasaulio dominavimo.

— O kaip tamsta, kaip istorikas, įsivaizduoji tolimesnę raidą, — paklausiau.

— Tematau vieną iš dviejų galimybių: Hitlerio žygį toliau į rytus arba į vakarus. Jeigu Stalinui pavyks Hitlerio karo mašiną pasukti į vakarus prieš Prancūziją ir Angliją, tai, nėra abejonės, kad jis bus atsiekęs tikslo ir išlošęs laiko tolimesniam kariškam pasiruošimui. Bet jeigu Hitleris, sudorojęs Lenkiją, pasuks į rytus prieš Sovietų Sąjungą, tada Stalinas bus pralošęs. Be to, mano manymu, dabar jau negali būti jokios abejonės, kad Hitlerio pradėtas karas išsivystys į pasaulinio masto katastrofą ir kad mes esame akivaizdoje didžiausių istorinių sukrėtimų, kurių pasėkoj susisuks sau sprandą abu diktatoriai. Aš netikiu, kad anglosaksų pasaulis galėtų kada nors susigyventi su vieno ar kito imperializmo laimėjimu. Anksčiau ar vėliau tai reikštų anglosaksams galą. O be to, tai reikštų, kad ir visos tautos, esančios tarp Rusijos ir Vokietijos, neatgautų laisvės ir būtų visiškai nepriklausomomis nuo vieno iš laimėjusių imperializmų. Istorijos raida rodo, kad tarp Vokietijos ir Rusijos esančios tautos tik tuo atveju gali atgauti savo laisvę ir būti nepriklausomos, kai abu imperializmai yra silpni. O jų nusilpninimas yra gyvybinis anglo-saksų interesas. Todėl aš daleidžiu, kad anglai tol ves karą, kol sunaikins ir Hitlerį ir Stalina. Su tais abiem diktatoriais jie elgsis taip, kaip kad elgėsi su Napoleonu.

Lenkijos ultimatumas Lietuvai iš anksto užsakytas

Besikalbant su dr. Lipinskui buvo paliestas ir klausimas, ar viso to nebūtų buvę galima išvengti, jeigu susiklausymas ir susipratimas tarp tautų, esančių tarp Vokietijos ir Rusijos būtų buvęs kitoniškas. Benagrinėdami tikras ar tariamas praeities klaidas, bent kiek plačiau sustojom ir ties lietuvių-lenkų santykiais, kuriuos daugely atvejų supo kažkokia misterija.

Besikalbant su dr. Lipinskiu naujausios istorijos instituto slaptam archyvui yra patikėta daugybė įvairiausių paslapčių, kurias tik ateitis tegalės atskleisti. Išgavęs iš manęs iškilmingą pasižadėjimą, kad jeigu išliksiu karo eigoje gyvas, tai bėgy 20-ties metų niekam nė žodžiu neprasitarsiu, dr. Lipinskis papasakoja apie tai negirdėtas iki tol slaptas derybas tarp Lenkijos maršalo Rydz-Smigly ir Lietuvos ministerio pirmininko kun. Mirono.

Pasak dr. Lipinskį, jo vadovaujamo instituto slaptame archyve neskelbtinų dokumentų tarpe yra ir Rydz-Smigly užrašai, liečiantieji jo pasitarimus su kun. Mironu, vykusius du mėnesiai prieš Lenkivos ultimatumą Lietuvai. Pagal tuos užrašus kun. Mironas dėstęs Lenkijos maršalui Lietuvos vyriausybės norą sunormalizuoti santykius su Lenkija ir kartu su tuo susijusius Lietuvos vidaus politikos nenugalimus sunkumus. Mironas reiškęs nuomonę, kad eigu Lietuvos vyriausybė pradėtų oficialės derybas su Lenkija, tai

(Tęsinys 5-me psl.)

(Atkelta iš 4-to psl.)

ji bematant būtų nuversta profesoriaus Voldemaro šalininkų. Vilnius vaidinąs tokį svarbų vaidmenį Lietuvos vidaus politikoj, kad dargi stipriausia vyriausybė negalinti su tuo nesiskaityti. Esą praeityje ministerio Galvanausko mėginimai pasibaigė atentatu prieš jį. Dr. Bistro vyriausybės pradėtos derybos su lenkai Kopenhagoj ir Luganoj iššaukusios tokias audringas demonstracijas Kaune, kad Lietuvos vyriausybė buvusi priversta tas derybas nutraukti. Dėl tų pat priežasčių ir prof. Voldemaras turėjęs vesti derybas su lenkais Karaliaučiuje taip, kad jos iširtų, nes jam įtakingų karininkų grupė buvo pastačiusi ultimatumą, kad jeigu bus susitarta su lenkais be Vilniaus, tai jis bematant būsiąs nuverstas ir kaip tautos išdavikas perduotas kariuomenės teismui. Esą tas pats būtų ir dabar, jeigu tik Lietuvos vyriausybė mėgintų susitarti su lenkais ir užmegsti normalius diplomatinius santykius tarp abiejų valstybių. Todėl kun. Mironas sugestavęs, kad jeigu Lenkija akivaizdoj didėjančio pavojaus vienodai gresiančio abiem tautom, iš tikrųjų norinti sunormalizuoti santykius su Lietuva, tai ji privalanti rasti būdus padėti Lietuvos vyriausybei nugalėti vidaus sunkumus.

Beieškant būdų kaip visą tą reikalą sutvarkyti, Rydz-Smigly ir Mironas priėję išvadą, kad geriausiai būtų, jeigu Lenkija inscenizuotų ultimatumą, kuris nieko kito neliestų kaip tik santykių sunormavimą tarp abiejų valstybių.

Toks ultimatumas pagal kun. Morono patikrinimus būsiąs Lietuvos priimtas. O jau atstačius normalius santykius visi kiti reikalai tarp lietuvių ir lenkų pamažu savaime susitvarkytų. Data ultimatumui palikta pasirinkti Rydz-Smigly. Dėl vietos sutarta, kad jis būtų įteiktas per Lietuvos atstovybę kokioj nors nuošalioj valstybėj kaip Estija ar Suomija tikslu išvengti bereikalingo triukšmo. Visas reikalas sutatra laikyti griežčiausioj paslapty nepatikint jos dargi savo vyriausybių nariams.

Su didžiausiu įdomumu išklausęs dr. Lipinskio pasakojimą, pareiškiau jam, kad jau ultimatumo metu pas eilę vilniečių buvo kilę daugybė įtarimų. Krito į akis tai, kad Rydz-Smigly 1938 metų kovo mėn. 17 d. atvykęs į didžiulę demonstraciją, suruošta Ožeškienės aikštėje, laikėsi nuošaliai ir netarė nei žodžio į demonstrantus, kurstomus demagogiškomis kalbomis, kad maršalas vestų lenkus į Kaumą. Iš savo artimo prieteliaus kapitono Stanislovo Truskowskio teko patirti, kad Vilinaus karinės apygardos vadovas generolas Wilczynskis savo kai kuriais pareiškimais nustebino visus karininkus, kurie buvo paskirti žygiui į Lietuvos pasienį tikslu paremti ultimatumą. Būtent, keliant siunčiamos į Lietuvos pasienį kariuomenės apginklavimo reikalą, generolas Wilczynskis pareiškė:

—Ar jūs iš proto išėjot?! Nejaugi jūs manot šaudyti į brolius lietuvius. Geriau nepamirškit dantims valyt šepetukų.

Be to, Lietuvos atsakymas, priimantis ultimatumą, atėjęs kovo 19 dieną iš ryto davė progos lenkų administracijai panaudoti tą atsakymą iškilmingam užmanifestavimui, kad didžiojo maršalo svajonės apie susitarimą su broliais lietuviais pagaliau išsipildė. Mat, kovo 19 d. visoje Lenkijoj buvo ruošiamos tradicinės Juozapinės Juozo Pilsudskio atminimui. Vilniuje ta linksma naujieną iškilmingai pranešė Stepono Batoriaus universitete ruoštoj akademijoj vaivada Bocianskis. Juk Lietuvos atsakymas galėjo ateiti ir kovo 19 d. naktį, t. y. paskutinę ar prieš paskutinę valandą prieš ultimatumo termino pabaigą. Bet matyti kun. Mirono vyriausybė sąmoningai pasiuntė atsakymą keliolika valandų anksčiau.

— Visai galimas dalykas, kad šitokiu būdu kun. Mironas norėjo atsidėkoti Rydz-Smiglui, padėjusiam Lietuvos vyriausybei nugalėti susijusius su Vilniaus klausimu vidaus sunkumus, — pastebėjo dr. Lipinskis, išklausęs mano pasakojimą, ir po to tęsė:

— Reikia betgi pripažinti, kad šituo atsitikimu kun. Mironas ir maršalas Rydz-Smigly parodė labai aukštos klasės politišką meisteriškumą, prilygstantį didžiausių istorijai žinomų politikų politiniams manevrams.

Pritardamas dr. Lipinskio nuomonei, papasakojau jam Prano Žižmaro dvikovos istoriją, apie kurią jis nebuvo girdėjęs.

Amerikos žodis pasauliui

Nuo lietuviškų-lenkiškų temų vėl perėjom su dr. Lipinskiu prie platesnių klausimų.

— Klausyk profesoriau, — pradėjau, keisdamas pasikalbėjimo temą, — ar istorišku požiūrių tokie dalykai lenkų-lietuvių ginčas dėl Vilniaus nėra tik nesugrąžinamos praeities sentimentalaus romantizmo paskutiniai atgarsiai, panašūs į šiame kare pravestus ties Kutno lenkų kavalerijos saržus prieš vokiečių tankus? Ar kartais mes nežengiame į naują istorinį laikotarpį, nepripažįstantį jokių sentimentų, jokio riteriškumo ir žmoniškumo? Juk čia Varšuvoj esame liudininkai totalinio karo, kuris jau nedaro jokio skirtumo tarp fronto ir užfrontės, kuriame moderniškos, bedvasės technikos jėga nulemia viską.

Dr. Lipinskis tarė:

— Gal ir taip. Bet iš kitos pusės pvz. sovietinis totalizmas, kaip tamsta išryškinai savo knygoj "Stalinowska koncepcija panstwa" anaiptol neatsisako savotiško romantizmo ir misticizmo. Stalino komunizmas pilnas romantikos, siekiančios pridengti brutalumą kuo kilniausia ideologija. Beveidis ir bespalvis yra tik vokiškas Hitlerio totalizmas, paremtas rasizmo teorija. Bet Mussolinio fašizmas taipogi pilnias mistikos ir romantikos. O be to, negalima pamiršti, kad pasauly, be britų imperijos su jos romantiškomis tradicijomis, yra dar Amerika, kuri pasauliui dar nepasakė savo žodžio. Nors Amerikoj doleris ir pasidarė visų vertybių kriterijus, bet ta šalis, turinti audringą revoliucinę praeitį, stipriai laikosi humaniškų demokratijos ir laisvės idealų ir asmeniškai neabejou, kad ji anksčiau ar vėliau tars savo svarų ir reikšmingą žodį. Taip kad šiandien, kada karas dar tik prasidėjo, neįmanoma pasakyti, kuo jis baigsis ir kas jį užbaigs, ir kas iš tos katastrofos išsikristalizuos. Nežiūrint mūsų tautos didžiausios tragedijos, aš tikiu, kad žmonija kada nors sulauks šviesesnės ateities ir kad pokariniame laikotarpy pasaulis nebus tvarkomas vien tik brutalia jėga.

(Tęsinys 7-me psl.)

SLOAN'S DEPARTMENT STORE
Pilnas pasirinkimas vyriškų, moteriškų ir vaikams rūbų, duoda visai Jūsų šeimai galimybę gražiai pasipuošti už žemiausias kainas. Kalbam lietuviškai
7042 SO. WESTERN AVE.
Phone: PRospect 8-9210

WESTERN
CURRENCY EXCHANGES
Daily Auto License Service.
Checks cashed — Money orders.
INCOME TAX SERVICE
6254 SO. WESTERN AVE.
7054 SO. WESTERN AVE.

BRIDGEPORT
CURRENCY EXCHANGE
Daily Auto License Service.
Checks cashed — Money orders.
INCOME TAX SERVICE
748 WEST 35th STREET

ŠILDYMO TAISYMO REIKALAIS
patarnaujame dieną ir naktį.
Mes taisome visokias šildymo sistemas.
Nemokamiems apskaičiavimams skambinkite.
RACINE HEATING CO.
8040 So. Racine Ave.
AB 4-2064 SO 8-7446

PERKRAUSTYMAI
MOVING
Leidimai — Pilna apdrauda
ŽEMA KAINA
R. ŠERĖNAS
2047 W. 67th Pl. WAlbrook 5-8063

E and E
T-V SERVICE
Radio & TV Repair
Bring your set in and see it repaired.
NEW PICTURE TUBE
1-Year Guarantee,
Installed While You Wait.
Used TV's All Makes, All Sizes
1003 W. 71st St.
For Home Service Phone
ABerdeen 4-2673

Siuntiniai į Lietuvą
Patarnavimas nuo $5 iki $9.50.
Overseas Cargo Co.
514 W. Pershing Rd. (39th St.)
CHICAGO, ILLINOIS
Tel.: OA 4-9079
Vedėjas P. NEDZINSKAS

CHICAGOS ŠVARIAUSIAS IR MODERNIŠKIAUSIAS DARŽAS
BUČO DARŽAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

IŠ TOLI AR IŠ ARTI PIGIAI
PERKRAUSTAU
(MOVING)
BALDUS IR ĮVAIRIUS DAIKTUS
Perkraustymas saugus, greitas ir tvarkingas. Viskas apdrausta.
ANTANAS VILIMAS
3415 So. Lituanica Ave.
CHICAGO, ILLINOIS
Tel.: FRontier 6-1882

INCOME TAX SERVICE
• Paruošia paprastas ir sudėtingas (nuosavybių savininkų, biznierių) mokesčių blankas.
• Atlieka knygvedybą.
• Sutvarko užsilikusias knygas.
PRANAS SALEMONAVIČIUS
504 West 33rd Street (netoli Normal Avenue)
Susitarimui tel.: VIctory 2-3486
Atdara kasdien nuo 9 ryto iki 9 val. vakaro, įskaitant šeštadienius ir sekmadienius.
25 METŲ PATYRIMAS ŽEMOS KAINOS

SOPHIE BARCUS
★
RADIJO VALANDA
Visi programai iš WOPA, 1490 kil. AM 102-7 FM
Kasdien: nuo pirmadienio iki penktadienio 10—11 val. ryto
Šeštadienį ir sekmadienį nuo 8:30 iki 9:30 v. ryto
VAKARUŠKOS: pirmad. 7 val. v.
Tel.: HEmlock 4-2413
7159 S. MAPLEWOOD AVE.
Chicago 29, Illinois

SIUNČIAME Į LIETUVĄ
Akordeonus, siuvamas mašinas, vaistus, maistą, medžiagas ir Jūsų atneštus siuntinius. Didelis pasirinkimas prekių žemiausiomis kainomis. Pvz., 100% vilnos medžiaga paltui 3 jardai ar siutui 3½ jardo, rayon 2 suknelėms 8 jardai, vyriškas ar moteriškas vilnonis megztinis ir 5 rayon skarelės — $49.99.
Užsakiusiems dvigubą kiekį už $99.98 pridėsime "Universal" deimantinį rėžtuką ir "Solingen" plaukams kirpti mašinėlę.
PATRIA GIFT PARCEL CO.
3741 W. 26th St., Chicago 23, Ill.
CRawford 7-2126

MŪSŲ ŽINGSNIAI

Leidžia Santara ir Samb! Šviesa Chicagoje.
Redaguoja: Rita Kavolienė
Medžiagą siųsti: 5635 W. 22nd Pl., Cicero 50, Ill.

3 METAI NR. 5 (82)

STUDIJŲ DIENA NEW YORKE

Vasario 20 d. New Yorko, Philadelphijos, New Haveno ir Bostono santariečiai buvo susibūrę New Yorke pasidalinti mintimis ir pasisemti naujų idėjų veiklai. Studijų dienai pirmininkavo Kęstutis Gobušas, o sekretoriavo Virginija Sutkutė.

Atidaromasis žodis tarti šį sykį teko centro valdybos pirmininkei Vandai Gegevičiūtei. Jinai perdavė sveikinimus iš viduriniu vakarų ir juos sujungė su paskaita, ginančia jaunąją kartą nuo bandymų ją paversti atpirkimo ožiais. Pesimizmas, visapusiškas vertybių paneigimas būdingas Vakarų pasaulio jaunuomenei. Priimtųjų vertybių paneigimas tačiau rodo, kad jaunoji karta yra susirūpinusi dabartine žmogaus padėtimi. Ši karta susiduria su įvairiomis priešingybėmis. Priešingybių pasaulis daug ką paverčia beprasmiu ir priverčia jaunuolį pagalvoti, ar verta ieškoti ir bet ko siekti. Susirūpinimas žmogaus nuvertinimu parodo sukilimą prieš beprasmybę. Ieškojimas, siekimas iššaukia kūrybą. Mes siekiame, kas būtų prasminga ir vertinga ne tik sau, savai grupei, bet ir visai žmonijai. Jaunoji karta siekia lietuvybės, kuri būtų įnašas ir pasauliui.

Tačiau lietuvių visuomenė smerkia jaunąją kartą ir stengiasi patraukti jaunuosius lietuvybėn, indoktrinuodami fiksuotą moralę ir pagal ją viską matuodami. Jaunasis individas turi ir nori savo pastangomis realizuotis ir siekti, įsipareigodamas kūrybai. Asmeninis įsipareigojimas siekti lietuviškų vertybių įvyks tik tada, kai lietuviškumas atsisakys siaurumo ir atsistos visuotinų vertybių plotmėje. Jaunimo organizacijoms ir ypač Santarai reikia atviriau kovoti prieš mūsų visuomenėje esančius doktrinieriškumo, kolektyvizmo ir nekritiškumo bruožus. Taip pat Santarai reikia ryškinti atsakingojo individualizmo sąvoką, kurioje glūdėtų ne paviršutiniškas, bet gilus užsiangažavimas lietuvybei. Tada nereikės jaunimo įvairiais malonumais vilioti į lietuvių organizacijas, tada reikės juos tik pabudinti.

Tema "Kas yra 'beatnikai' ir ar jie liečia lietuvio studento gyvenimą Amerikoje" buvo nagrinėjama Kristinos Škėmaitės, Rimo Kalvaičio ir dr. Rimvydo Vaišnio, moderuojant Ritai Žukaitei. Tema įdomi, tačiau buvo daugiau nagrinėjamas patsai "beatnik'ų" judėjimas nei jų įtaka į lietuvio studento gyvenimą. Beatnik'ai suskirstyti į tikruosius, gyvenančius savyje, asmeniškus, viešai nesireiškiančius; rašytojus; ir masę, kuri tikrąjį jausminį gyvenimą palieka pirmosioms dviem grupėm. Beatnik'ai nėra organizuoti ir neturi vadovybės. Jie yra individai, kurie rodo nepasitenkinimą egzistuojančiais gyvenimo standartais.

Saulius Šimoliūnas paskaitoje "Kur eini, manoji karta?" metė žvilgsnį į jaunosios kartos žmogų, remdamasis Kierkegaardo keturiais žmogiškumo sluogsniais: žmogus, susidomėjęs savimi ir savo likimu; egzistuojąs individas, kuris turi tikslą; egzistuojąs individas, užsidegęs viliojančia mintimi; kuri įveda į ketvirtąjį sluoksnį — kūrybiškumo laiptus. Individas, pasitraukęs iš lietuviškos organizacijos bei veiklos, praranda kūrybiškumą, griauna savo egzistencijos vienkartiškumą, sustoja ties Kierkegaardo pirmuoju sluoksniu, neatnešdamas nei lietuvių, nei amerikiečių tautoms kūrybinio įnašo.

Lietuviškumo ar bet kokios problemos neišspręsime susidomėjimu savimi. Pasiekti bet ką svetimoje aplinkumoje be galo sunku, tačiau mes galime pasiekti dvasinę ramybę, pajusdami lietuviškumą. Būdami lietuviais, dažnai nukenčiame, tačiau mes tą dvasinį apsisprendimą pasirinkome laisva valia ir tuo pasiekėme Kierkegaardo antrojo sluoksnio. Trečias ir ketvirtas laiptas mūsų dar nepasiekti. Tose charakteristikose mes egzistuojame kaip individai, bet ne kaip karta. Prelegentas pastebėjo, kad kai "bent keli žmonės, sujungti pažinties ar darugystės ryšiais, pasiekia Kierkegaardo ketvirtosios charakteristikos, susidaro karta". Jeigu keletos metų būvyje mes pajėgsime nugalėti distancijas ir palaikyti tarpusavyje ryšius ir išlaikysime savo padarytus įsipareigojimus, tik tada mes tapsime karta.

Šeštadienio vakare "Meno ir atsakomybės visuomenei" klausimą diskutavo rašytojai Adolfas ir Jonas Mekai bei dailininkai Žibuntas Mikšys ir Romas Viesulas, moderuojant dr. Juozui Repečkai.

Skyrių pranešimus darė Daiva Audėnaitė, Romas Leveckis ir Gabrys Mironas.

Suvažiavimas susilaukė gražaus būrio ir, nors diskusijose tedalyvavo palyginti mažas jų skaičius, jos buvo dinamiškos ir sužadino dalyvių susidomėjimą.

Nijolė Remeikytė

DARBAI IR ŽYGIAI

— *Inž. Jurgis Valaitis* tapo dešimtuoju "Metmenų" žurnalo šimtininku.

— *Vasario šešioliktosios* minėjime, kurį savybėje surengė Čikagos studentai santariečiai, Vanda Gegevičiūtė skaitė jaunimo laiškų iš pavergtosios Lietuvos pynę, atskleidžiančią jų jausmus ir mintis. Aldona Bendikaitė ir Gabrielius Gedvila dialogo būdu atskleidė Vakaruose esančio jauno studento santykį su laisvės problema. Iš Lietuvos laiškai buvo lyriškesni, o vakariečio dvasios pasaulio atskleidimas dramatiškesnis ir labiau komplikuotas.

— *Radio bangomis* vasario 16 proga Čikagos santariečiai perdavė montažą — radio reportažą iš Vilniaus, Kauno, Varšuvos ir Maskvos, datuotą 1918 m. vasario 16 d. Šiuo labai įdomiu metodu, pravedant pasikalbėjimus su įvairiais žymiais ir nežymiais asmenimis bei komentuojant padėtį, buvo vaizdingai atskleista, kiek tai montažo apimtis leido, Nepriklausomybės paskelbimo dienos politinė situacija krašto viduje ir užsienyje. Montaže dalyvavo santariečiai Vladas Adamkavičius, Leonas Narbutis, Julius Lintakas, Gabrielius Gedvila, Raimundas Mieželis, Vytautas Vepštas, Mindaugas Balčiauskas, ir aktorius J. Raudonis. Montažui medžiagą padėjo rinkti Rūta Čeputaitė, Daiva Audėnaitė, Danutė Statkutė ir Vytautas Babušis, o jį paruošė Gabrielius Gedvila.

— *Didžiajame* Vasario 16 minėjimas Čikagos santariečiams atstovavo Nijolė Remeikytė, perskaičiusi Nepriklausomybės paskelbimo aktą.

— *Jurgis Mačiūnas* skaitė paskaitą New Yorko studentų santariečių vasario 5 d. susirinkime.

— *Jonas Bilėnas* išrinktas New Yorko inžinierių ir architektų valdybon.

— *"Ilgus metus* užtrukęs Santaros-Ateitininkų dialogas," rašoma "Studentų gyvenime" vasario 19 d. nr., "buvo tartum balansas tarp pragmatinio individualizmo ir dogmatinio kolektyvizmo. Šis dialogas sušvelnino filosofinius skirtumus studentijoje ir iš dalies teigiamai paveikė tradicinius kraštutinumus mūsų vyresnėje kartoje." Kažin, ar idėjinio dialogo tikslas sušvelninti, ar išryškinti indentiteto skirtumus? Kažin, ar toksai dialogas iš tikrųjų vyko (kai kas vengia esminių idėjinių diskusijų su bet kuo kitu, kaip tik su vienminčiais). Ir kažin, ar "filosofinių skirtumų sušvelninimas" iš tikrųjų nėra dvasinio intereso studentijoje išsekimo žymė?

— *Dail. Adolfo Valeškos* vitražų dirbtuvės apžiūrėti ir šiandieninio bažnytinio meno problemų padiskutuoti vasario 21 d. buvo nuvykusi Čikagos santariečių dailės sekcija.

— *Draugo* "Akademinės prošvaistės" vasario 20 d. visiškai klaidingai pranešė, kad Čikagos santariečių vasario 16 minėjime "paskaitą skaitė Vincas Trumpa". Paskaitą turėjo skaityti iš tikrųjų Karolis Drunga, o savo nariams minėjimo programą išpildė kiti.

Panelė Trakelytė tikrai nekalta!

Š. m. vasario 20 d. Naujienų antroje dalyje panelė Irena Trakelytė skelbia, kad, rašydama Dainavos ansamblio "Vestuvių" premjeros recenziją, mano kritiškų pastabų apie tų pačių "Vestuvių" pastatymą Detroite nebuvo mačiusi nė skaičiusi. Minčių panašumas tegalėjęs būti atsitiktinis.

Kadangi didelė dauguma skaitytojų bus patikėję, jog panelė Trakelytė, sausio 27 d. rašytoje "Vestuvių" premjeros recenzijoje pasinaudojo mano vasario 13 d. paskelbtomis "Vestuvių" Detroite spektaklį vertinančiomis mintimis, jaučiuosi įpareigotas viešai paskelbti, kad savo rašinio, prieš siųsdamas Naujienų redakcijon, panelei Irenai Trakelytei tikrai nerodžiau. P-lės I. Trakelytės ir mano vertinimų esminis panašumas, tikrai bus buvęs nemalonus atsitiktinis sutapimas, kaip atsitiktinis buvo jaunikių pakeitimas, mudviejų skirtingose vietovėse matyto, atsitiktinai to paties pastatymo, spektaklio metu.

Viliuosi, kad vienu nevykusiu sakiniu pažeistą p-lės Trakelytės garbę šiuo pareiškimu būsiu bent dalinai atitaisęs. Visa širdimi apgailestaudamas nemalonų atsitiktinumą ir reikšdamas giliausią pagarbą —

Alfonsas Nakas

UŽSIKIMŠĘS PROSAS?

Whink Steam Iron Cleaner
per kelias minutes
išvalo garinius prosus,
purkštuvus, arbatinukus, nuvalo užsikimšusias rodykles ir priverčia juos dirbti kaip naujus.
Valymas visiškai saugus.
Galite gauti Jūsų mėgiamojoje krautuvėje arba ten, kur perkate kavą ir arbatą. Jei ten nėra, tai atsiųskite mums $1 ir gausite buteli paštu.
Siųskite adresu:
DEPT. A. F.
WHINK PRODUCTS
Eldora, Iowa.

"NAUJIENAS" SKAITO VISŲ SROVIŲ ŽMONĖS: DARBININKAI, BIZNIERIAI, PROFESIONALAI, DVASININKAI, VALSTYBININKAI, MOKSLININKAI JIE ŽINO, KAD "NAUJIENOS" PADUODA TEISINGIAUSIAS ŽINIAS IR GERIAUSIUS RAŠTUS

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

(Atkelta iš 5-to psl.)

Paskutinės dienos Varšuvoj

Rugsėjo 19 d. dr. Šaulį radau nepaprastai nervingą ir nusiminusį. Tokio jo pakitėjimo priežastis, kaip paaiškėjo, buvo jo kirpėjas. Vokiečių vis didėjančių bombardavimų pasėkoj transportas buvo jau tiek sutrikęs, kad dr. Šaulio kirpėjas tą dieną jau nebegalėjo atvykti. Tai veikė dr. Šaulį slėgiančiai. Bet mudviem besidalinant paskutiniais įspūdžiais jo nuotaika pamažu pagerėjo ir jis atgavo jam įprastą ir būdingą laikyseną.

Dabar dr. Šaulys spyrė mane, kad būtinai su juo ir atstovybės personalu grįžčiau į Lietuvą. Jis griovė visus mano argumentus prieš grįžimą ir pareiškė, kad padarysiąs viską, kad man asmeniškai nieko neatsitiktų dėl mano politiškos priešfašistinės veiklos emigracijoj, kad nereiktų paduoti jokių pasižeminančių pasigailėjimo prašymų Smetonai, ir tam panašiai.

Mat, buvo vedamos derybos su vokiečių karine vadovybe, kad išleistų iš apsuptos Varšuvos svetimtaučius, nes sostinės gynėjams atmetant vokiečių pakartotinus reikalavimus kapituliuoti, vokiečiai buvo įspėję, kad pradės koncentruotus bombardavimus, siekiančius palaužti varšuviečių užsitęsusį pasipriešinimą. Atseit, Varšuvos laukė dar liūdnesnės ir sunkesnės dienos.

Po ilgesnių diskusijų pažadėjau dr. Šauliui grįžti su juo Lietuvon, kaip tik bus pasiektas susitarimas dėl svetimtaučių evakuavimo.

Atsisveikinimai su kaikuriais asmenimis

Prieš apleidžiant Varšuvą rugsėjo 23 d. pavakare, spėjau dar kartą pasimatyti su profesorium Herbačevskiu, Mieczyslovu Niedzialkowskiu ir burmistru Starzynskiu. Pas Starzyskį prašė užeiti dr. Šaulys, kad didvyriškajam lenkų sostinės burmistrui perduočiau jo asmeniškus sveikinimus ir geriausius linkėjimus.

Prof. Herbačevskis mudviejų atsisveikinimo proga nesigailėjo griežičausių pasmerkimo žodžių Anglijai ir Prancūzijai už tai, kad tos valstybės nieko nedarančios ir ramiausiai stebinčios kaip Hitleris su Stalinu kryžiavoja Lenkiją, ginančią pasaulio garbę. Jeigu pasiekičau laimingai Kauną, tai jis prašė mane pasveikinti nuo jo Justą Paleckį ir perduoti jam širdingiausius linkėjimus. Paleckis buvo senas Herbačevskio prietelius ir profesorius jį labai aukštai vertino už patirtą iš jo pusės nuoširdumą, draugiškumą kaip ir jo idealizmą ir kovingumą. Kai gegužės mėn. 1939 metais Paleckis su Lietuvos žurnalistais lankėsi Varšuvoj ir mes triese pietavom "Pod Wroblem" — Herbačevskis būrė Paleckiui, pranašaudamas jam iškilti labai aukštai ir suvaidinti svarbų, bet žiaurų vaidmenį Lietuvos istorijoj. Herbačevskis arčiau neapibrėžė to vaidmens ir mudu su Paleckiu gardžiai kvatojomės iš profesoriaus pranašavimų. Paleckis atsisveikindamas išsibučiavo su Herbačevskiu ir palinkėjo jam kuogreičiausio grįžimo Lietuvon.

— Kol Smetona bus Lietuvoj, tol man ten nebus vietos ir aš negrįšiu, — atsakė tuomet Herbačevskis.

Ir dabar mano kalbinamas su dr. Šaulio sutikimu grįžti Lietuvon jis griežtai atsisakė, pareikšdamas:

— Kentėsiu kartu su kryžiavojama Lenkija.

Niedzialkowskį radau pasinėrusį Varšuvos vedamoje kovoje ir pasiryžusį mirti už lenkų tautos laisvę ir garbę. Atsisveikinant lenkų socialistų lyderis tarė:

— Mums kitos išeities nėra, kaip arba žūti kovojant už tautos laisvę arba pasidaryti Hitlerio ar Stalino vergais. Dabartinio Lenkijos padalinimo pasėkoj aš nematau mūsų krašto laisvės per ilgus, ilgus metus. Jeigu dargi anglosaksai ir laimėtų karą, tai iš lenkų greičiausiai nebus likę nieko, kas pajėgtų iškelti laisvės vėliavą.

Steponas Starzynskis nebuvo toks pesimistas. Jis tvirtai tikėjo šviesesne Lenkijos ateitimi, — tikėjo, kad jo numylėta Varšuva bus kada nors vėl atstatyta.

Starzynskis prašė perduoti širdingiausius sveikinimus ir linkėjimus jo pažįstamam Kauno burmistrui Antanui Merkiui ir papsakoti lietuviams tiktai teisybę apie Varšuvos kovas "za nasza i wasza wolnosc" (už mūsų ir jūsų laisvę). Nors gyvenamu istorišku momentu vienos valstybės išnyksta apsisprendimu (samookreslieniem) kaip kad Čekoslovakija, kitos gi išsibraukimu (somowykreslieniem) kaip kad daro Lenkija, bet Starzynskis reiškė giliausią įsitikinimą, kad ateisiąs laikas, kai jos visos vėl būsiančios laisvos.

— Tada, — kalbėjo jis mudviem skiriantis, — lietuvių ir lenkų keliai, kurie buvo išsiskyrę dėl Vilniaus, vėl susitiks Vilniuje, kur yra palaidota didžio lietuvio ir didžiausio Lenkijos maršalo Juozo Pilsudskio širdis ties jo motinos kojomis.

◆

Kiek daug jaudinačio sentimentalizmo ir gražaus romantizmo reiškėsi liepsnojančioj karo ugny Varšuvoj, kurią palikom rugsėjo 23 d. Kai tolinantis nuo jos kreipiau į tą didvyrišką lenkų sostinę paskutinius žvilgsnius, man skverbėsi į galvą Kazimiero Binkio žodžiai:

"Koks gyvenimas puikus,
/koks gražus įvairus —
Jame pinas vainikan ir gė-
/lės ir kraujas."

Pabaiga.

Monografija apie Panevėžį

Reikalinga daugiau medžiagos

Panevėžiečių Sambūris Chicagoje ketina išleisti monografiją apie Panevėžį. Susirinkimo išrinktoji redakcinė komisija yra sudariusi monografijos apimties planą ir dalis medžiagos jau yra sutelkta, kita dalis — prašyti autoriai yra pasižadėję parašyti straipsnius, su keliais numatytais autoriais tebėra nesusitarta.

Dar trūksta kai kuriems iš Panevėžio gyvenimo sričių ir praeities straipsniams parašyti autorių:

1. Panevėžio bažnyčios ir religinis gyvenimas Nepriklausomybės laikais.
2. Panevėžio mokyklos ir švietimas Nepriklausomybės laikais.
3. Berčiūnų kurortas.

Buvę panevėžiečiai, ypač dirbę tose srityse, maloniai prašomi parašyti tomis temomis straipsnius, arba suteikti davinių toms temoms, arba nurodyti kompetentingus asmenis, kurie galėtų tuos straipsnius parašyti arba žinių suteikti.

Norime, kiek galėsime, knygą iliustruoti.

Kas turėtų Panevėžio žemėlapį, kas turėtų Panevėžio bažnyčių, įmonių, įstaigų arba žymesnių pastatų, paminklų, Panevėžio kraštovaizdžio, sukakčių, grupinių arba veikėjų nuotraukų, maloniai prašomi pranešti komisijai fotografijos objektą, kad galėtume susitarti kada ir kaip galėtų nuotraukas paskolinti komisijai.

Maloniai prašomi atsiliepti laišku į redakcinės komisijos pirmininką: prof. A. Rukuiža, 6501 W. 27 Pl., Berwyn, Ill., arba telefonuoti jam: STanley 8-8147.

Redakcinė komisija

AIRPORT GARAGE
PHILLIPS 66 PRODUCTS
Complete repair service by experts.
24 HR. AIRPORT PARKING
Trans. Furn. to & from.
$1.50 Day — $9.00 Wk.
Chicago Motor Club Towing.
For emergency service call LU 2-5155
6027 SO. CICERO AVE.

"NAUJIENOS" PRANEŠA
TEISINGAS ŽINIAS

NAUDINGOS KNYGOS

LYTIES GARBINIMAS, istoriniais faktais paremta studija, lyties dievų paveikslai, 144 psl. ..... Kaina $1.50
ŠVENTRAŠČIO TIKROVĖ, realistinė pažiūra į Bibliją, moderniška jos interpretacija, 156 psl. ..... „ $1.50
KUNIGŲ KOVA UŽ DAUGPATYSTĘ, 204 pusl. ..... „ $1.50

Gausite visas knygas, jei $3.00 pasiųsite šiuo adresu:
Mr. T. KUČINSKAS, 740 West 34th St., Chicago 16, Illinois.

ĮSIGYKITE LSS LITERATŪROS FONDO
gražiai išleistas mūsų tautos atgimimą vaizduojančias knygas!

S. KAIRIO, LIETUVA BUDO, 416 psl. — kaina $5.50
K. BIELINIO, DIENOJANT, 464 psl. — kaina $6.00
K. BIELINIO, PENKTIEJI METAI, 592 psl. — kaina $6.00
Knygos kietai įrištos ir iliustruotos.

Įsigykite jas įvairių progų dovanoms!
Jas gausite NAUJIENOSE ir Lit. Fonde šiuo adresu:
K. BIELINIS, 70 Fifth Avenue, 9th floor,
NEW YORK 11, NEW YORK

VISUOMENĖS MOKSLŲ, MENO IR LITERATŪROS ŽURNALAS
DARBAS

kritiškai stebi mūsų išeivijos, Lietuvos ir visos pasaulio gyvenimą. Prieš konservatyvią provinciališką tradiciją DARBAS stato humanistines vertybes ir kūrybiškai šviežią žodį.

5410 SIXTH AVE.
Brooklyn 20, N. Y.

DARBO KAINA YRA TOKIA:
$3.00 metams, $2.00 studentams, paskiras numeris $1.00

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materiolų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY
3039 SO. HALSTED STREET Tel.: VICTORY 2-1272
STANLEY LITWINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI.

2 MINUTĖS IKI NAKTIES DVYLIKTOS

Filmas, sukėlęs karštų ginčų atominių mokslininkų tarpe

Paplūdimyje (On the Beach)

Chicagos miesto centre, State ir Lake teatre rodomas Stanley Kramerio pagal Nevil Shute novelę "On the Beach" (Paulūdimyje) susuktas įspūdingas filmas, kuris ne vienu atžvilgiu yra kitoks, negu visi iki šiol Hollywoode suktieji filmai su "laiminga pabaiga" (happy ending). Šiame su Gregory Peck, Ava Gardner, Fred Astaire ir Anthony Perkins padarytame filme, nepaisant Gregoro ir Avos aistringų bučkių, vaizdas visą laiką vystosi ir baigiasi, žodžiu sakant, pesimištiškai... Jame, be jokių karo scenų, be bombų, kraujo ir lavonų, matai kaip paskutinieji žmonės išgyvena paskutines savaites, laukdami neišvengiamo likimo. Kad tas likimas nebeišvengiamas, patiriama tik iš JAV povandeninio laivo karininkų ir kitų įgulos narių pasikalbėjimų su civiliais gyventojais viename Australijos pajūrio miesto naktiniame klube, kad žmonijai ir visai žemės gyvybei bėra likę daugiausia 5 savaitės gyventi, nes ką tik pasibaigęs III Pasaulinis karas, kuriame iš abiejų pusių susprogdinta apie 4,700 branduolinių bombų (jų dauguma buvusios "nešvarios" vandenilinės su kobaltu) visą žemės atmosferą užkrėtusios nuodingiausia radiacija, kuri naikina visa, kas gyva ir ilgai laikosi atmosferoje.

Filmas rodomas septyniuose kontinentuose

JAV atominis submarinas yra bene vienintelis su visa įgula išlikęs ginklas, kuris plaukioja vandenynų gelmėmis, ieškodamas žemės paviršiuje vietos, kur dar nebūtų radiacijos užnuodyta, ir tokią randa Australijoje, kur, tačiau, vėliausiai po 5 savaičių laukia tas pats likimas. Įspūdinga ir klaiku kartu su povandeninio laivo kapitonu pro periskopą matyti miestus, kaip San Francisco, Los Angeles ir kitus be gyvybės ženklo, visa palikta kaip buvę, tik žmonių nėra. Niūri, negyva, mirusi planeta.

Filmas tebeina ir, reikia manyti, dar ilgai eis, tad kas norės, galės patys pamatyti.

Žodžiu, sunku tikrą vaizdą perduoti. Filmas pamatyti naudinga visiems žmonėms visuose kontinentuose ir abiejose "geležinės uždangos" pusėse. Tai šiuo metu ir vyksta, nes "Paplūdimyje" (On the Beach) premjera pradėta rodyti septyniuose kontinentuose, aštuoniolikoje sostinių, kurių viena yra Maskva. Ten buvo nuskridęs pats Gregory Peck ir rado, kad rusai filmą priėmė rimtai.

"Visi, su kuo tik teko kalbėtis (ir daugumas jų buvo aukšti pareigūnai sovietų kultūrinėje programoje) sutiko, kad filmas nėra kontroversinis. Daugumas jų (tą filmą) pavadino dramatišku perspėjimu". Vienas rusų direktorius pasakęs, kad jei jis būtų tą filmą gaminęs, jis būtų daugiau dėmesio kreipęs į tai, kaip tokios katastrofos išvengti, o ne tik parodyti tokios katastrofos pasekmes".

Sovietai savo žmones pratina prie atominio karo

Ligi šiol istorija žino tik tai, kad dar nebuvo tokio ginklo, kuris nebūtų buvęs išbandytas karo lauke. Kas bus su "moderniais" destrukcijos išradimais, ta pati istorija kada nors pasakys... Tuo tarpu, nepaisant visų geros valios, bet menkos galios žmonių pastangų, atrodo, kad žingsnis po žingsnio iš abiejų pusių yra artėjama į saužudybę...

AP bendradrabis Bem Price rašo, kad "rusų karinė doktrina, atrodo, laikosi kaip savaime suprantamo dalyko, jog (1) kitas didysis karas bus ir kad (2) jame bus vartojami branduoliniai ginklai, bakterijos ir smegenims bei nervams paraližuoti dujos.. Rusų ir jų satelitų militaristai, rašydami apie ateities karą, beveik niekuomet nevartoja "jei įvyks", o visada vartoja "kai įvyks"... "Branduoliniai ginklai, jų pavartojimo atveju, bus principinė priemonė priešui sunaikinti ir laimėjimui pasiekti", rašo du lenkų generolai, Jan Drewiecki ir Tadeusz Pioro, knygoje "Karinio meno išvystymo problemos".

Beveik visuose rusų militariniuose veikaluose vyrauja centrinė tema: tauta gali išgyventi branduolinių ginklų ataką ir kovoti iki pergalės, baigia Price.

Kaip į tą likimini klausimą žiūri vakariečiai?

Bill Stoneman iš Londono rašo Daily News: "Nesiduokite filmui "On the Beach" jus išgąsdinti. Atomų ekspertai tą reikalą ima taip lengvai, jog "tenka tik juoktis dėl tokios prielaidos" (kad branduoliniu karu galima sunaikinti visą gyvybę).

Robert M. Woodward, Illinois Civilinės Apsaugos direktorius, pareiškė, kad, esą, filmas "On the Beach" klaidingai sudaręs milijonams amerikiečių įspūdį, jog prieš branduolinius ginklus joks apsigynimas nėra įmanomas". Woodward, kuris pats yra mokslininkas, sako, kad tas filmas ignoruoja faktą, jog apsauga prieš kritulius yra ne tik galiam, bet yra reliatyviai pigi, tai slėptuvės, ir kad nuostolių žmonių gyvybėmis gali būti tik mažas nuošimtis".

Tas pats Stoneman iš Londono aiškina, kodėl tie mokslininkai taip juokiasi, būtent: 1) Niekuomet tokio didelio kiekio bombų nereiktų (On the Beach sako, kad 1963 m.

(Tęsinys 9-tam psl.)

DR. ANNA BALIUNAS
AKIŲ, AUSŲ, NOSIES IR GERKLĖS LIGOS
PRITAIKO AKINIUS
6322 SO. WESTERN AVENUE
Valandos: kasdien nuo 10 ligi 12 val. iš ryto ir nuo 7 ligi 9 val. vakaro. Šeštadieniais nuo 10 ligi 1 val. Treč. uždaryta. Kitu laiku susitarus
Ofiso telef.: PRospect 8-3229
Rezid. telef.: WAlbrook 5-5076

Tel.: PRospect 8-1717
DR. S. BIEŽIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3148 WEST 63rd STREET
Val.: kas dieną po pietų 1-3; vak. 7-8 tiktai antradieniais ir penktadieniais Trečiad. ir sekmad. ofisas uždarytas
Rez.: 3241 WEST 66th PLACE
Phone: REpublic 7-7868

DR. C. K. BOBELIS
Inkstų ir šlapumo takų chirurgija
Tel.: PRospect 6-1795
2300 W. 51st St., Chicago, Ill.
Oakley Medical Arts Bldg.
arba
434 Algona Ave., Elgin, Illinois
Tel.: OWens 5-0533
Valandos pagal susitarimą.

DR. PETER BRAZIS
PHYSICIAN AND SURGEON
2434 WEST 71st STREET
Ofisas: HEmlock 4-5849
Rezidencija: HEmlock 4-2304
OFISO VALANDOS:
Pirmad., Ketvirt. ir Penktadieni nuo 1-4 ir 7-9, Antrad. nuo 1-5, Trečiad. ir Šeštadieni tiktai susitarus

PR 6-1795, rez.: TRemont 9-5890
DR. JONAS G. BYLA
nervų-smegenų ligos, chirurgija
OAKLEY MEDICAL BLDG.
2300 West 51st Street
Valandos tik pagal susitarimą.

RŪTA BUTNIS, M. D.
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
Bendra praktika
Ofisas ir Rezidencija:
744 WEST 35th ST. Tel. BI 7-3883
Priima kasdien: 9 A. M.—8 P. M.

Ofiso telef.: VIrginia 7-0036
Rezidencijos: BEverly 8-8244
DR. T. DUNDULIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Akušerija ir moterų ligos.
4157 ARCHER AVENUE
Ofiso valandos:
Nuo 2—4 ir nuo 6—8:30 val. vakaro. Šeštadieniais nuo 2 iki 4 po pietų. Trečiadieni pagal sutartį.

Tel. ofiso: HE 4-1414; rez.: RE 7-6867
DR. BR. GAIŽIUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2454 WEST 71st STREET
Valandos: 1—3 ir 6—8 val. po pietų kasdien. Šeštadieniais 1—4 val. p. p. Trečiadieniais uždaryta.

DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3844 WEST 63rd STREET
Ofiso val.: kasdien nuo 1—4 po pietų ir 6—8 vakaro.
Trečiad. ir šeštad. uždaryta.
Ofiso tel.: POrtsmouth 7-6000
Rezid. tel.: REpublic 7-9199

GRovehill 6-1595
Dr. Aldona A. Juska
AKIŲ LIGŲ SPECIALISTĖ
IR PRITAIKO AKINIUS
Valandos: 9-12, 7-9 pagal susitarimą, išskyrus trečiadienius ir šeštadienius.
2422 W. MARQUETTE ROAD

Telef.: Ofiso ir buto OLympic 2-4159
DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
4938 W. 15th St., Cicero, Ill.
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vakaro. Trečiadieniais uždaryta. Šeštadieniais 12—4 val.

Ofiso telefonas: LAfayette 3-3210
Jei neatsiliepia šaukite KEdzie 3-2868
Dr. Emily V. KRUKAS
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
4146 SO. ARCHER AVENUE
Val.: kasdien po pietų nuo 12—3:00 Daily afternoons.
Vakarais: pirmad., antrad., ketv nuo 6—9. Trečiadieniais tik susitarus.

Tel. ofiso: HE 4-1202; rez. PR 6-4732
DR. A. MACIŪNAS
CHIRURGAS
2454 W. 71st ST. (71st ir Campbell)
Val.: pirmad. ir ketvirtad. 1-4 popiet, antrad. ir penktad. 5-8 val. vak.

Ofiso tel.: HE 4-1818 arba RE 7-9700
Rezidencijos: PR 6-9801
DR. J. MEŠKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
VIDAUS LIGŲ SPEC.
2454 WEST 71st STREET
Priėmimo val.: nuo 9-11 val. ryto ir nuo 4-8 val. po pietų. Šeštad. nuo 9-11 val. ryto ir nuo 2-4 val. po pietų. Trečiadieniais uždaryta.

Dr. Juozas PAUKŠTYS
DANTŲ GYDYTOJAS
4063 ARCHER AVENUE
Valandos: kasdien 10-12, 2-6 popiet, 7-9 p. m. Šeštadieniais 10-12. Trečiadieniais uždaryta.
Telef.: LA 3-4949 — Namų BE 3-7786

DR. M. STRIKOL
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Valandos tik susitarus.
PRospect 6-1930

Telef. ofiso: CLiffside 4-2896
Rezidencijos: WAlbrook 5-3099
DR. P. STRIMAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1724 WEST 47th STREET
(kampas 47th ir Hermitage)
Priėmimo val.: 2-4 ir 6-9 val. po pietų
Šeštadieniais 2-6 val. popiet.

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika, spec. MOTERŲ ligos
Ofisas: 2652 WEST 59th STREET
Tel.: PRospect 8-1223 arba TR 3-5577
OFISO val.: pirmad. 8-10 val. vakaro, antrad., trečiad. ir penktad. 6-9 v. v., šeštadieniais 2-4 val. po pietų.

DR. V. P. TUMASONIS
CHIRURGAS
2458 WEST 71 STREET
Ofiso telef.: HEmlock 4-2123
Rezid. telef.: GIbson 8-6195
Priėmimo val.: Pirm., Antr., Ketv. ir Penkt. 2—4 val. ir 6—8 val.
Trečiadieniais ir šeštadieniais nepriima ligonių.

C. Z. VEZEL'IS
DANTŲ GYDYTOJAS
4645 SO. ASHLAND AVE. YA 7-2246
Val.: nuo 9 iki 12, nuo 1 iki 5, nuo 6 iki 8. Trečiadieniais uždaryta.

Tel. ofiso: VI 2-1581; rez.: PR 6-4250
DR. V. VILEIŠIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
802 WEST 31st STREET
(kampas Halsted ir 31 os gatvių)
Priėmimo val.: kasdien 1-4 p. p. ir 6-8 val. vak. Šeštad. 1-4 val. po pietų. Trečiad. ir sekmadieniais uždaryta.

P. ŠILEIKIS, O. P.
ORTHOPEDAS-PROTEZISTAS
Aparatai - Protezai, Med. Bandažai, Speciali pagalba Kojoms (Arch Supports) ir t. t.
Val.: 9—4 ir 6—8. Šeštadieniais 9—1.
ORTHOPEDIJOS TECHNIKOS LAB.
2850 West 63rd St., Chicago 29, Ill.
Tel.: PRospect 6-5084

LIETUVIAI AKIŲ GYDYTOJAI

Dr. Ant. Rudokas, Opt.
4455 SO. CALIFORNIA YA 7-7381
Tikrina akis ir pritaiko akinius, keičia stiklus ir rėmus.
Valandos: 10 ryto iki 8 val. (trečiad. uždaryta), šeštad. 10 ryto iki 2 p. p

Dr. Kazimieras
MICHEL
Išvykęs atostogų į Phoenix, Arizona. Sugrįš apie 1960 m. kovo mėnesį.
4654 SO. ASHLAND AVENUE
Telefonas: YArds 7-6616

DR. G. SERNER
LIETUVIS AKIŲ GYDYTOJAS
25 metų patyrimas
Tel.: YArds 7-1829
Pritaiko Akinius
Kreivas Akis
Ištaiso.
Ofisas ir Akinių Dirbtuvė
756 WEST 35th STREET
Valandos: nuo 10 iki 2, nuo 6 iki 8. Treč. uždaryta. Penkt. ir šešt. 10—2 val. po pietų. Arba pagal susitarimą.

GRADINSKAS
1960 METŲ TV APARATAI
išsimokėtinai. — Priimam senus.
RADIJAI, FONOGRAFAI, VOKIŠKI APARATAI.
PARDAVIMAS IR TAISYMAS.
J. G. Television Co., 2512 W. 47 St.
FRontier 6-1998
Atdara kasdien. Sekmad. uždaryta.

Pasveikink savo draugus per "Naujienas".

(Tęsinys iš 8-to pusl.)

kare "buvo" iš abiejų pusių iššauta apie 4,700 branduolinių bombų"), ypatingai tiek nereiktų vandelinių bombų. Taikinių pasaulyje, kuriems reiktų tokių galingų bombų, kiekis nepaprastai mažas.

2) Net totaliniame kare be jokių susilaikymų, daugumas didžiųjų bombų būtų atominės, pagamintos iš uranijaus 235 ir plutonijaus. Kiekviena valstybė stengtųsi savo bombas pataikyti į taikinius, kad galėtų sutaupyti išlaidas ir medžiagą ir išvengti bereikalingos destrukcijos. Vieno dalyko išmokė II Pasaulinis karas, tai to, kad turi būti pasiruošęs vėliau atstatyti, ką būsi sugriovęs. 3) Beatodairiškai vartoti "purvinas bombas", pagamintas su kobaltu, vengtų kiekviena pusė, net patys kinai (Filme "On the Beach" parodoma, kad įsivaizduotame rusų-kinų kare buvo vartojamos kobalto bombos).

O didžiausiu optimistu eventualaus atominio karo atveju pasirodė ne koks generolas, o ...vyskupas! Right Reverend James A. Pike iš San Francisco pareiškė Chicagoj: "Neišvengiamai gresiančios mirties tikrovė turėtų pagilinti mūsų religinį rimtumą ir paveikti mūsų nūdienių žemiškųjų vertybių skalę. Ji (tikrovė) neturėtų pripildyti mūsų dienas siaubu ir nusiminimu, bet šio mūsų mirtingojo gyvenimo erdvės supratimu. Aš manau, kad visų mūsų, kai šios žemiškosios egzistencijos periodas baigsis, bus paklausta "Ką gi esi padaręs iš savo gyvenimo?"

Nobelio laureatas Linus Pauling apie filmą

David R. Inglis, Amerikos mokslininkų federacijos pirmininkas ir Argonne nacionalinės laboratorijos fizikas, dėl filmo "On the Beach" pasakė, kad autorius savo filmą labai atsargiai padarė. Iš jo visos atominio karo baisenybės yra pašalintos, o tik regi to karo paskutinius rezultatus. Tačiau, jei koks filmas norėtų parodyti, į ką būtų panaši ši ar kita šalis branduolinės atakos atveju, toks filmas būtų pilnas griūvančių namų, pilnas žmonių, sopulingai iškepamų ugnies audrose, pragaiščiai pasmerktųjų gyvų likusiųjų bėgiojimas odai nuo radiacijos žaizdų lopais krintant; badaujančių žmonių desperacijos ir smurto veiksmai. Žodžiu, tokie vaizdai būtų stačiai neleistini šių dienų ekrane.

Bet jei kuris kinų lankytojas truputį išsigąs pamatęs "On the Beach", tegul jis pilnai supranta, jog yra ko išsigąsti, nors ir ne visai taip, kaip jis filme matė".

Dr. Linus Pauling pasakė: "Tai yra tikras filmas, ir aš esu tikras, kad pavartojus tuos branduolinių išradimų kie-[illegible] ja, visai galimas daiktas, kad ateitų pasaulio galas". Dr. Pauling pridūrė, kad kada nors, gal būt, bus sakoma (apie filmą "On the Beach"), jog tai buvo "filmas, kuris išgelbėjo pasaulį".

O Aldous Huxley pareiškė: "Vertingas šio filmo dalykas yra tas, kad jis pabrėžia faktą, jog branduolinis karas gali būti išprovokuotas netikėtai per nesusipratimą".

Lemties laikrodis rodo 7 minutes iki dvyliktos

Amerikos Atominių Mokslininkų Biuletenyje nuo 1947 metų įvestas savotiškas laikrodis — Lemties Laikrodis (Clock of Doom), kurio rodyklės kas mėnesį parodo, kaip stovi pasaulio likimas nuo tos dienos, kai buvo išrasta atominė bomba ...

Lygiai 12 valandą nakties reiškia Pasaulio Galą, Doom, Zero Hour, tai yra III Pasaulinį Karą, kuris visų ekspertų nuomone būtų (bus) paskutinis karas.

Nuo 1949 metų tas laikrodis išbuvo kaip nustatytas, — aštuonios minutės prieš nakties dvyliktą. Jau tada tik 8 minučių tetrūko iki Lemties.

Per tą laiką Lemties Laikrodžio rodyklės buvo pavarytos pirmyn dukart ir pasibaisėtinai arti Nakties Dvyliktos. Kai sovietai išsprogdino savo pirmąją atominę bombą 1949 metais, Lemties Laikrodžio minutinė rodyklė buvo pavaryta pirmyn visomis 5 minutėmis. Iki Nakties Dvyliktos beliko 3 minutės... Kai sovietai 1953 metais išsprogdino savo vandenilinę bombą, laikrodis buvo pavarytas pirmyn dar 60 sekundžių ir iki Lemties Momento bebuvo likę tik *dvi minutės...* Ir taip išbuvo iki šio sausio mėnesio, kai išėjo naujas biuletenio numeris, rodąs, kad laikrodžio mininininkas atsuktas penkias minutes atgal ir šiandien tebestovi 7 minutės prieš dvyliktą.

Šio penkių minučių pagerėjimo priežastys aiškinamos ne tuo, kad su Chruščiovu prasidėjo "flirtas", bet keletas kitų reiškinių, tokių kaip Antarktikos demilitarizavimo sutartis; gražiai nusisekęs Geofizinių Metų bendradarbiavi-ninkų tarpe; besireiškiąs bendradarbiavimas visatos erdvėms tirti; tarptautinės atominės energijos veikimas, savanoriškas atominių sprogdinimų sustabdymas ir tp.

Bus labai įdomu stebėti, kurioje vietoje bus Lemties Laikrodžio rodyklė, kai išeis naujas Atomo Mokslininkų Biuletenis šį (vasario) mėnesį, — po to, kai sovietai iš Rusijos tolumų apšaudė balistiinais sviediniais Pacifiko vandenyne taikinius už arti 8,000 mylių ir po to, kai Nikita vėl pradėjo įžūliai priminti Vakarams, kad jie gauss kraustytis iš Berlyno... *J. Pr.*

PS. Nepamirštamas įspūdis iš filmo "Paplūdimyje", kad kai žmonės paklausė mokslininką, kas kaltas, kad šiandien visa žmonija išnaikinta, tasai atsakė: "Pirmasis kaltininkas yra Albertas Einsteinas"... Taigi, pirmasis kaltininkas — mokslininkas, kurio pašaukimas buvo žmonijai sukurti rojų...

Nepaprastas vaikas

Oakville, Ontario, Kanada. Ponai Cairns turi 7 metų amžiaus sūnų Charlie, kuris išmoko skaityti ir rašyti 3 metų amžiaus būdamas. Ir juo toliau, juo daugiau tėvams vaikas kaštuoja, nes po kelis šimtus dolerių reikia išleisti per metus Charlio enciklopedijoms, geologijos mokslų knygoms ir pan. Jis studijuoja zoologiją mikroskopu pagalba išmoko rašyti rašomąja mašinėle, pasistatė motoru varomą lėktuvo modelį, o dabar visą laiką užimtas raketų gamyba ir saulės spindulių šilumos matavimu . . .

LAIKRODĖLIAI

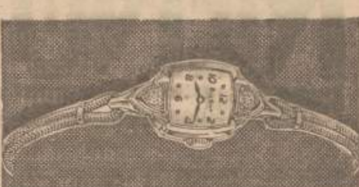

Amerikoniški ir šveicariški Benrus, Bulova, Elgin, Longines.

Nuolaida iki 40% dovanoms siųsti į Lietuvą.

Spiedel apyrankėlės, Sidabriniai daiktai. Servizai, Gintarai, Diamond look žibučiai.

Gintaro išdirbiniai nuo $3.00 iki	$150.00
Benrus self winding 17 akmenų už	$19.95
Benrus Alarm 17 akmenų	$35.00
Bulova 21 ak. 12 Deimantų	$50.00
Bradlei laikrodėlis už	$2.95
Kišeniniai laikrodėliai už	$1.95
Deimantinis Engangement Žiedas	$99.00

Budrik Furniture

3241 So. Halsted Street

Dėl T. V. sutaisymo skambinkite

Tel.: CAlumet 5-7237

Atdara pirmadienio ir ketvirtadienio vakarais iki 9 val. Sekmadienį 12—5.

Budriko radio programa sekmadienį nuo 2:15 iki 3 val. po pietų.

Vinco Krėvės kelionė į Maskvą vaizduojama "Pagundoje". Šį įdomų aprašymą ir V. Mykolaičio, V. Maciūno, A. Senno straipsnius apie Vinco Krėvės kūrybą, rasite knygoje — Vincas Krėvė Mickevičius. Jos kaina $1.00.

Užsakymus adresuokite.

NAUJIENOS
1739 S. Halsted Street.
Chicago 8, Ill.

NELAUKITE-
RYTOJ GALI BŪTI PERVĖLU!

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilius, ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums polisą per mūsų kompaniją. Nelaimei ištikus, neturėsite jokių nemalonumų.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & McKAY, Inc.

222 WEST ADAMS STREET **KAMBARYS 1043**
Telefonas: CEntral 6-5208

Generaliai Agentai Šių Kompanijų:
COLUMBIA INSURANCE COMPANY
PEARL ASSURANCE COMPANY
LUMBERMEN'S INSURANCE COMPANY
MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO.
MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY
AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO.
MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO.

PASINAUDOK PATIKIMU, KRUOPŠČIU IR GREITU MŪSŲ FIRMOS PATARNAVIMU

GENERAL PARCEL & TRAVEL CO., INC.

Licensed by USSR

SIUNTINIAI SIUNČIAMI Į SOVIETŲ RUSIJĄ

LIETUVĄ, UKRAINĄ, BALTGUDIJĄ, LATVIJĄ, ESTIJĄ, IR KITAS RESPUBLIKAS.

135 WEST 14th STREET
NEW YORK 11, N. Y.
Tel.: CHelsea 3-2583

Tik vyriausioji įstaiga atdara kasdien nuo 9-6; Sekmadieniais nuo 9-4.

MŪSŲ SKYRIAI

141 Second Avenue NEW YORK CITY Tel. GRamercy 5-7430	39 Raymond Plaza W. NEWARK, N. J. Tel. MArket 2-2877	132 Franklin Ave. HARTFORD, CONN. Tel. CHapel 6-4724	900 Literary Road CLEVELAND 13, OHIO Tel. TOwer 1-1461
332 Fillmore Ave. BUFFALO 6, N. Y. Tel. MOhawk 2674	308 W. Fourth Street BOSTON 27, MASS. Tel. ANdrew 8-5040	11339 Jos. Campau DETROIT 12, MICH. Tel. TOwnsend 9-3980	632 W. Girard Ave. PHILADELPHIA 23, PA. Tel. WAlnut 5-8878

2134 W. Chicago Ave., Chicago 22, Ill., Tel. DIckens 2-8232.

Mūsų didžiulė firma turėdama tūkstančius patenkintų klijentų **100% garantuoja pristatymą.** Kiekvienas siuntinys išsiunčiamas laike 48 valandų ir adresatą pasiekia per 6—7 savaites (oro paštu laike 7—12 dienų). Įstaigose yra pirmos rūšies didelis pasirinkimas įvairių prekių. Reikalaukite mūsų nemokamų katalogų, kuriuose rasite informacijų apie naujas muitų normas ir patarnavimus.

MENO ŽINIOS

Tvarko MIKAS ŠILEIKIS

PAŽINK MENĄ IŠ VIDAUS

Dailininkas nėra visiškai tikras kai piešia, kaip jo kūrinys išeis: ar jis savo darbu bus patenkintas. Gal nusistebės rezultatais, ar teks nusivilti? Pradėdamas darbą, dailininkas tuoj pat susiduria su nežinomais rezultatais ir problemomis. Jo jautrumas, nuoširdumas gali daug padėti nugalėti linijos, formos, spalvų bei kompozicijos medžiagines kliūtis, bet kūryboje ne visada medžiagos apvaldymas yra pats svarbiausias dalykas. Medžiaga, kaip tokia, toli gražu nėra menas. Gražiai ir natūraliai nutapytas paveikslas gali nieko bendra neturėti su menu. Dailininkas turi būti kūrybingas talentingas asmuo, turi suvokti esminius humanizmo ir gyvenimo uždavinius, jis turi žinoti, kad meno tiesa yra abstrakti idėja, nes jis nieko neturi kopijuoti, — jis privalo turėti savo idėjas ir jas realizuoti vaizdiniame mene. Meno sąvokos idėja yra ta pati visuose menuose, tiktai menų forma skirtinga, atseit: literatūra, muzika, dailė ir tt., bet meniškai ir estetiškai yra gimininga realybė. Autorius, realizuodamas meno kūrinį, kartu reprezentuoja ir save, — savo asmeninius išgyvenimus, dvasines ir fizines pajėgas parodo.

Du pasauliai: įsivaizduojamasis ir matomasis, kurių vieną, atseit, įsivaizduojamąjį, per kūrybą galima pavaizduoti natūralesniu, negu pati gamta "žalioje" medžiagoje. Kūrybinė pajėga nepaliaujamai atneša naujos dvasios, naujų idėjų į senojo meno lobyną. Atrodo, kad ateities menas vis labiau tolsta nuo medžiaginės koncepcijos — pameta fizinę formą, darosi subjektyvus, dėl to žmogiškai prigimčiai nebesuprantamas, kai kūrėjas menininkas nekuria to, ką mato, bet daro tai, kaip jaučia savo emocijomis. Subjektyvūs išgyvenimai, negi gali kitiems žmonėms turėti ypatingos vertybės ar reikšmės, jeigu toks kūrinys nereprezentuoja humanistinių vertybių, suprantamų daugumai žmonių. Didelis menas turi plačius horizontus, kuriuos sunku pramatyti. Menas, kaip ir tautos kraujas, eina kartų kartomis, pasiimdamas kai ką iš praeities. Yra žinoma taisyklė, kad viskas turi keistis, nes stovintis vanduo pradeda gesti. Taip ir menas turi cirkuliuoti plaukti į pasaulio platumas ir kurti naujas formas. Nereikia suprasti, kad "tikrojo" meno reikia ieškoti kur kitur, bet ne atviroje gamtoje, nes anksčiau kitų buvo tai padaryta. Didžioji dovana yra talentas. Louis Bouche štai kaip apie gamtą atsiliiepia:

"Pagaliau aš įsitikinau, kaip gamtos kūryba yra didelė. Ji tave verčia tikėti josios tikyba! Gamta yra didelė menininkė, bet mes nemokame jos suprasti. Nelaimė, kad daug dailininkų šiandien turi didelį pasitenkinimą iš kitų žmonių meno, bet neina ieškoti jo didžiajame muziejuje gamtoje. Perdaug ekleticizmo neišvengiamai veda į nevaisingumą".

Kūryba sprendžia daiktų ir jų sąvokos vertę, nurodo tam tikrą tiesą apie tuos daiktus. Kūrybai yra reikalingi nors keli pagrindiinai elementai: 1) biologiškas veržlumas, 2) idėja, 3) dvasinė pajėga, 4) psichologija, 5) intuicija ir emocijos, 6) troškimas, egzaltacija, 7) asmeniška disciplina.

Visuose dideliuose meno kūriniuose yra pastebimas psichologinis įžvelgimas į to laiko tekmę, filosofiška spekuliacija bei mokslinis supratimas, nors kūrėją čia daugiau liečia estetinės problemos.

Pažinti tikrąjį meną negalima išmokyti tokio žmogaus, kuris neatskiria mirusio daikto nuo gyvojo, netskiria medžiagos nuo dvasios. Daugumą žmonių "žino" koks menas turi būti, bet, deja, labai mažai yra tokių, kurie žino koks menas yra šiandien. Skonis apie meną yra labai įvairus, kaip panašiai valgis: vienam patinka svogūnas, o kitas negali jo pakęsti. Be žinojimo nors pagrindinių dalykų apie meną, sunku susivokti, kai spaudoje į genijus keliami diletantai, visuomenei į akis bruką beverčius gaminius tariamai meną. Žmonės lengvai perka serijomis gaminamus sentimentalius paveikslus vietoje dailės dėl to, kad jų vertybės nepažįsta, o dailininkai gamina, kad žmonės juos perka. Ir tai nėra draudžiama, čia komercinis reikalas, bet nereikia klaidinti visuomenės, ją reikia šviesti.

Plačiau apie meną šį sekmadienį (vas. 28 d.) 4:00 v. p. p. Jaunimo Centre kun. dr. P. Celiešius skaitys paskaitą tema: *"Kas kūrinyje sudaro meną?"* Jis palies kūrinio turinio ir meninės formos santykį, apims kūrinio medžiaginį pradą, vaizduojamąjį turinį ir meninę formą. Labai įdomi tema, aktuali diskusijoms. Nepraleiskime progos. Rengia L. A. Menininkų Klubas.

PRODUKTYVIEJI KALBOTYRININKAI

Paskutinį GIMTOSIOS KALBOS numerį (Nr. 2-3, 4-5) gavau 1960 metų vasario 4 dieną. Šį bendrinės mūsų kalbos laikraštį redaguoja Dr. P. Jonikas, jam talkininkauja Ben Babrauskas, A. Dundulis ir kiti lietuvių kalbos mokytojai. Kaip visi lietuvių kalbos ugdymo rašiniai yra laukiami, taip buvo laukiamas ir naujas GK numeris.

Redaktoriai pradeda šį numerį straipsniu "Produktyvusis lituanistas kalbotyrininkas". Skliausteliuose redaktoriai aiškina, kad jie turi galvoje lituanistą prof. dr. Praną Skardžių. O rašinį apie prof. Skardžių pradeda šitaip:

"Š. m. kovo mėnesį suėjo 60 m. amžiaus vienam mūsų didžiųjų kalbotyrininkų..."

Kaip šių metų kovo mėnesį galėjo sueiti 60 metų, jei dar kovo mėnuo neatėjo? Atidžiai perskaičiau straipsnį, bet niekur neradau paaiškinimo, kaip dar neatėjęs mėnuo galėjo jau praeiti.

Tiktai atkreipus dėmesį į sukaktuvininko gimimo metus pradėjo aiškėti praeities ir ateities painiava. Pasirodo, kad šiais metais man, prenumeratoriui, buvo atsiųstas praeitų metų GK numeris. Kodėl šiais metais leidžiamam sąsiuviniui leidėjai rado reikalo dėti praeitų metų datą, tai neaišku.

Kodėl "produktyvusis"?

Kaip jau minėjome, pirmojo rašinio pavadinimas yra "P r o d u k t y vusis lituanistas kalbotyrininkas". Rašinyje yra keli abejones keliantieji dalykai, bet apsistokime prie pirmojo žodžio — "produktyvusis".

Jeigu dienraščių redaktoriai vartoja ir praleidžia "produkcija, produktyvus, produktingas" ir kitus panašius tarptautinius žodžius, tai jiems mažai ką tegalima prikišti. Jie neturi laiko ieškoti, jie turi duoti medžiagą laukiančiam rinkėjui, kuriam valandos nustatytos. Laikraštis turi būti paruoštas nustatytu laiku, redaktoriai neturi laiko tikrinti, ieškoti, lyginti, tikslinti žodžių. Bet to negalima pasakyti apie bendrinės kalbos laikraščio redagavimą. Jie tikrina ne tiktai kiekvieną sakinį, bet kiekvieną žodį, padeda vieton kiekvieną kablelį. Jie žino, kur tą kablelį padėti; jie nori, kad kiti taip rašytų, kaip jie rašo, kad jų klausytų.

Jie taip pat pataria vartoti lietuviškus žodžius bent tais atvejais, kai tuos žodžius turime. Jeigu kuriam tarptautiniam žodžiui nėra lietuviško pakaitalo, tai tada, aišku, leidžia vartoti ir tarptautinį žodį. Bet grįžkime prie "produktyvusis". Argi šiam žodžiui, šiai pavadinime vartojamai prasmei neturime lietuviško žodžio? Ar čia nebūtų tikęs "našusis", "vaisingasis", "gaususis", "apstusis", "padarusis"? Galima buvo panaudoti ir "brandusis", "darbštusis", "tarpusis", "derlusis" ir kt.

Jeigu autorius nenorėj vartoti nei vieno čia suminėto žodžio, tai galėjo panaudoti "gamusis", to paties prof. Skardžiaus savo vadovan įsirašytą žodį. "Produkciją" lietuviškai verčiame "gamyba". Iš "gaminti" galima nusikalti ir "gamus", "gamybingas". Truputį keistai skamba, bet gal ir prigys. Kaip matome lietuviškų žodžių pasirinkimas yra didelis, bet mūsų kalbotyrininkas nutarė vartoti "produktyvusis". Kodėl?

Gali būti, atrodo, laikraštis

Bet grįžkime prie gerbiamo sukaktuvininko, praeitais metais sulaukusio 60 metų, o kalbotyrininkų tiktai šiais metais paminėto. Jis paskelbė savo tyrinėjimą apie "Gimtąją Kalbą". Svarbiausia, ar tai yra laikraštis, ar žurnalas.

Prof. Skardžius cituoja kelis graikų, lotynų ir lenkų žodžius. Bet pagrindinis jo visų tyrinėjimų šaltinis yra "A. T. A. Glossary Library Terms". Ten jis nurašo newspaper ir periodical apibrėžimus. Iš angliško teksto atrodo, kad geriausiai GK tiktų "periodical" nusakymas, bet prof. Skardžius priėjo išvados, kad tinkamesnis yra "newspaper" apibrėžimas. Na, tai jo privilegija. Bet jis pats nėra labai tikras savo tyrinėjimų išvadomis. Štai kaip jis baigia savo darbą:

"Todėl dėl šio savo pobūdžio GK, atrodo, gali būti ir laikraščiu vadinama, kaip kad ją nepriklausomojoj Lietuvoj buvome pradėję vadinti. Žurnalo vardas gal būtų jai kiek perpretenzingas ir savo turiniu nevisai tiktų".

Teisybė, žurnalo vardas netiktų. Bet kažin ar ir laikraščio pavadinimas nėra perpretenzingas. Ar netiktų kuklus sąsiuvinis. Mokinių darbams jis tiktų, kaip pirštas žiedui.

Tuo tarpu iš prof. dr. Skardžiaus laukiame produktyvesnės šios problemos studijos. Be "atrodo" ir be "gali būti", bet taip — ir baigtas reikalas.

Kazys Laurušonis

ANCHOR CAMERA
PRE-EASTER SALE!!
ARGOFLEX 75 CAMERA
reg. $15.95
now only $7.95
free roll of film with mention of this ad
6322 S. Western WA 5-3822

LIETUVIŠKŲ PAŠTO ŽENKLŲ
A L B U M A S

Nepriklausomos Lietuvos Paštas per 21 metus (1918—1940) išleido apie 750 pašto ženklų. Šie visi ženklai bus atvaizduoti Lietuvių Filatelistų Draugijos leidžiamame Lietuvos Pašto ženklų Albume. Ryškios nuotraukos, geras popieris, lietuvių ir anglų kalbomis įvadai bei paaiškinimai ir gražios vinietės padarys šį albumą patraukliu ir reprezentaciniu. Albumas bus išleistas š. m. balandžio mėn. pradžioje.

Užsakymai priimami iki kovo 15 d. pas L. Kairį, 4046 So. Montgomery St. Chicago 32, Ill. Kaina: $4.— už 58 vienoje pusėje spausdintus lapus, ir $2.80 už 30 abiejose pusėse spausdintų lapų. Lapai yra standartinio 8½ x 11 albuminio dydžio.

Algirdas Gustaitis

ŽVILGSNIS Į MEKSIKĄ

VII

"Aš maniau, jūs eisite į torų kautynes . . ."

— Čia yra Plaza de toros, gerbiamieji, — atidarydamas liuksusines mašinos duris pasakė mūsų gidas.

Pastatas didėlis. Paminklas tajam sportui. Gėlės, vanduo. Zuite zuja publika. Siūlo programas, bandarillas, lietpalčius.

— O kur mane pasiųsite? — teiraujuosi.

— Tiesa, tiesa, jūs sakėte nenorįs į torų kautynes, ar ne? taip, taip . . . aha. Kaip čia jum pasakius . . . matote, aš maniau, gal sutiksite palaikyti mums kompaniją . . . Bilietai nupirkti, vietos rezervuotos ...

— Bet jūsų kelionių biurui net iš Los Angeles radiju pranešta, kad aš nenoriu eiti į torų varžybas. Ir čionai atvykęs žodžiu tai sakiau, tiesiai jums, prisimenate?

— Taip, senior (pone), aš prisimenu. Bet dėl kompanijos, gal . . . Iš čia toli į miestą, aplinkui kitų vertų pamatyti dalykų nėra. Už poros valandų grįšime atgal į Meksikos miestą. Kaip jūs manote, sinior? Pasižiūrėsime spalvuoto torerų parado. Nepatiks — išeisime ankščiau. Kada norėsime. Kaip jūs manote, senior?

Negi "senior" šiaušis. Nusileidžia.

— Po du pezus, seniorai ir senioritos, — ranką tiesia gidas.

— Už ką?

— Po tiek kainuoja pagalvėlės atsisėdimui. Jūs nenorite sėdėti ant pliko cemento, drįstu spėti.

— Bet sakėte, mums bilietai nupirkti, vietos rezervuotos?

— Taip, bet ne pasisėdimai...

Dūdų orkestrui pilant maršus, torerų paradas. Man jis nei jokio įspūdžio nepaliko. Gidas tirpo pasitenkinimu.

Patį pirmąjį torą ant užrištomis akimis sėdančių arklių, apdengtų neperduriama medžiaga (tik iš vienos, dešinės, pusės) picadoras taip susmaigė torą, vos leisgyvis pasitraukė. Dabar eilė bandarilloms su nerti tuos žeberklus (bandarillas) į auką, bet toras gailestingai žiūri, nepuola. Kaip paeis, kad jau nebevaldo vienos kojos, paraližuojama. Ir antraja vos primina.

Žiūrovai švilpia, rėkia.

Išleidžia su skambalais karves parkviesti suinvalidintą torą užscenin. Bet tasai nepaeina.

Iš už tvoros torerai šnekina vargšą torą, kalbina, taikstosi glostyti. Tas beveik dviejomis kojomis prikrutėjęs prie jų laižo tvorą, rankas, pasigailėjimo prašo. Staiga jam peiliu į kaktą. Išvirto žemėn. Vikriai prie pargriuvusio prišoko, dar ir dar peiliu į tarpragę . . .

Kelius kartus užsimerkiau, nusisukęs stengiausi galvoti apie kitką . . . Negi tai sportas . . . . ar vargšo gyvulio naikinimas tūkstantinės minios šauksmuose, kaukimuose. Net silpna ant širdies . . .

Keturiais arkliais "nukautasis" toras ištempiamas. Su grėbliais išlygina kruviną vietą.

Išleidžia antrą. Bet rungtynių su šiuoju nenori žiūrėti ne tik lietuvis, bet ir amerikiečiai. Pamatėme, gal, visam amžiui.

Meksikietiškoj Venecijoj

Girdėjote Meksikoje esant Veneciją? Visai prie Meksikos miesto. Senamie rajone. Penki, aštuoni vaikiūkščiai, merginos siūlo popierinius gaidžius, molinius torus, gėlių puokštes. Mediniai laiveliai, kaip jaunamarčių puokštės išdabintos. Gėlės lankais, stogeliais.

"Si, sinior; Mister, please; good and cheap (gera ir pigu); you just marry", — prašo į savo siūbuojančias romantiškąsias "pilaites".

"You just marry" (turėtų reikšti: jūs tik vedęs), "you just marry, see, Mister, see seniorita" — makalotu žargonu šaukia fotografas, siūbuojantis kitame laivelyje.

Merginai padėjau įlipti, palaikiau ranką iki ji atsisėdo. Tajam meksikiečiui užteko ir mudu jau "just marry" (tik vedę).

— No marry (nevedę) — tokiu pat žargonu atsakau.

— Si, si Mister, just marry senjorita (taip pone ir panele, jūs ką tik vedėte), — įrodinėja fotografas. "Just marry photo, Mister, yes sinior?" — įamžinti "vedybas" prisipyrė.

"Jaunoji" siūlo sėsti prie jos. Kitur vietų nėra.

Valtininkas iriasi, ilgoku dyseliūkščiu pasiramstydamas dugnan.

Linguojame pamažute. Laiveliai prie laivelio. Plačiadugniai. Mikliai prasilenkinėja. Va, su šituo jau susidūrė. Kaip gi, stuktelėjo. Nedaug. Nepyksta, nei žodžio, nei rūškano žvilgsnio valtininkai kits kitam nepasiunčia. Jau taip atsitiko. Kaltininko nėra.

Pažįstate orchidėjas? Gražiosios iš gražiųjų gėlės. Švelnutės, minkštos, gražiažiedės. Civilizacijoje brangios. Vienos brangiausiųjų. Tik storapilviai įstengia primadonoms dovanoti. Vienas žiedas atsciną kaip raudonųjų rožių puokštė.

Kaip gelda plonučiuose, iš kamieno išskaptuotose laiveliuose, indėnės moterys plaukinėja siūlydamos orchidėjas. Ištisa puokštė vos vienas pezas (dvylika ir puse amerikoniško cento). Nors imk ir pirkis sau. Bet lyg netinka vyrui sau pirktis orchidėjų . . . Kad taip būtų mergaitė, draugiška mergaitė. Paimčiau. Dvi puokštes orchidėjų. Jautrių kaip plaštakės sparneliai, purių kaip miglos drebulys mėnesienoje, žiūrėtinų, kaip vaivorykštė pavasario saulėleidyje.

— Si, senior, just marry. Many children, — visai nudailinęs nuotraukininkas duoda man "jaunųjų" povestuvinę nuotrauką. "One dolar, senior" — nepamiršta pridėti.

Aiškinu, mes nevedę. Kas iš to: jis nesupranta, o "povestuvinė" nuotrauka jau rankoje. "Jaunoji" paima. Ji ir užmoka.

— Šios kelionės prisiminimui. Turėsim atmiinmą. Jei kada susirasiu vyrelį — papasakosiu apie šią "povestuvinę" kelionę. Jūs nebūsite priešingas?

— Ne, kodėl gi. Turėkite.

— Ar jūs nevedusi? — paklausiu.

— Juk sakiau . . .

— O, tiesa . . .

— Bet jūs amerikietė.

— Aha. Ar tai ką reiškia?

— Gal nedaug. Manyčiau, jums nebus sunkumo susirasti mylimą vyrą!

— Ohh. . . Kodėl?

— Daug amerikonų paklotų savaitinį uždarbį įėję butelin.... Kur jūs gyvenate . . .

— Jums keisti tie amerikiečių papročiai?

— Jau pripratau. Papasakoja. Bet nemanau, kad tai papročiai?

— Tai kas?

— Ėjimas prieš gyvenimą.

— Dėl to jums amerikietės nepatinka?

— Kas jums sakė, kad man amerikietės nepatinka?

— Aš matau . . . Tiesa, koks jūsų vardas?

Štai, ir Venecija: kaip greitai pažintis užsimezgė... Ji orchidėjomis brauko sau pasmakriu. Kažin kur žiūri. Lyg ir nekaip stebėti. Kažin, ar ir aš iš pašalies žiūrint keistai atrodau? Gal būt praviromis akimis kai kada nematau. Lyg ir liūdnoka meksikietiškoje Venecijoje būti vienam, ar žinai . . .

"Just marry, senior, yes?" — siūlosi kitas dolerio mėgėjas.

Nusisuku, nes su jais ginčytis negalima.

Serenadas grodami vos bejuda laiveliukai. Visokių biznio rūšių: plaukiojančios gėlės; bealkoholiniai gėrimai (iš po brezento ir dar iš medinio kibiriuko su drumzlinu vandeniu) pasirinkimai: dviejų rūšių, gelsvo ar rusvo; foto studijos su čia pat išaiškinomis "jaunavedžių" nuotraukomis. Sakytume čigoniškos (iš tikrųjų tai moderniškai meksikietiškos) virtuvukės tešlainiai vyniotinukai.

Laiveliukai. Mūsų — Conchita. Daugumoje mažybiniai, švelnybiniais meksikietiškais mergaičių vardais.

Vanduo rudai drumstas. Nuo pasiramstymų dugnan. Pilna žiedų, gėlių lapų. Tuo kanalu seniau indėnai veždavo gaminius į Meksikos miestą. Dabar moderniškesniais būdais pristatoma. Didžiulių medžių, plačių lygumų, pelkių prieglobstyje išlindo "Venecija". Ach, gi, ar neišsiblaškęs: "Venecijos" tikras vardas yra *"Xochimilco"* (tariasi: Sočimilko). Ištisas plaukiojantis sodas! Senobinis, indėniškas. Negali būti pasaulyje žmogaus, kuriam nepatiktų paplūduriuoti meksikietiškoje gondoloje Xochimilco.

Plačiom šiaudinėm skrybėlėm valtininkai. Paraitytom rankovėm. Senukai tris dantis beturį, jaunikliai neįsitaisę barzdai nuzulinti ašmenų, viduramžiokai. Šimtai gondoliukių. Mažokų, vidutiniokų ar didelių: pastarosios pinigo troškėjų: prisodina pilną laivą turistų, indėnas su meksikiečiu pasimaišęs vos bepastumia; baslys kaip reikiant sulenda dumblan, vos beištraukia; kaip troptas; bet nei iš jo kas juokiasi, nei jis dūsauja: kelias į turtus nelengvas ir Sočiamilkoj. Pirmas milijonas sunkiausias.

Ką, jau sukamės atgal? Kodėl taip grreit? "Ne greit, sinior, jau pusvalandis irstomės".

Skurdinos indėnės, ilgais pintais plaukais, jaunutės ar močiutės, atsiklaupę indėniškose "geldose", žolynų ryšulėlį tarpublauzdyje pasimetusios, pirštais atsirėmusios šlapian laiveliūkščio dugnan (ar neužlūš kojų pirštai!) tiesia ranką su pasakiškomis orchidėjomis.

Styginis kvartetas trauko serenadą.

Būgnas, triūba, smuikas, violančelė raito džiribaką.

Garuojanti takilų (meksikietiškų lyg ir blynų) virtuvukė dairosi pirkėjo.

Drumzle — lelijų ir orchidėjų žiedai vandenyje . . .

Du stovi tarpmedyje; lyg svajodami apie vienų indėnų buvusius geruosius laikus . . .

Margas spalvuotas, gėlėtas, skambantis romantiškasis Xochimilco.

Dar atsisuku. Ar ne paskutinį kartą . . . Baltai, raudonai, mėlynai, ružavai išpuošti laiveliai: Lolita, Gloria, Judita, Lupita, Vivita . . . Conchita, Rosita . . .

La paloma garsai. Just marry, senior, si, si . . . Orchidėjų žiedai vandenyje . . . Lik sveika, Xochimilco . . .

"NAUJIENOS" KIEKVIENO DARBO ŽMOGAUS DRAUGAS IR BIČIULIS.

DUOKITE SAVO 1959 METŲ MOKESČIŲ

(INCOME TAX) LAKŠTUS UŽPILDYTI

CHESTER KILKIS

4127 So. Richmond Street VIrginia 7-3030

PRIE ARCHER AVENUE

Pildo biznio, nuosavybių ir asmenų lakštus.

Chicagos lietuviams pildo lakštus jau per 26 metus.

SEKMADIENĮ,
1960 M. KOVO 27 D.

Lietuvių Auditorijos

didžiojoje salėje įvyks

NAUJIENŲ BANKETAS

PUIKI MENINĖ PROGRAMA

SKANI IR SOTI VAKARIENĖ

GERŲ ŽMONIŲ SUBUVIMAS

VIŠI PRAŠOMI IŠ ANKSTO REZERVUOTI VIETAS BANKETE.